

LUCIAN BLAGA

ANTON PANN

Piesă în trei acte

Ilustrația de
MIHU VULCĂNESCU

Anton Pann e ultima lucrare dramatică a lui Lucian Blaga. A fost scrisă în pragul și în orizonturile anilor noștri, în 1945. Fragmente au fost publicate postum în „Luceafărul“ (nr. 23 din 1962), iar inițiativa primei puneri în scenă a piesei a avut-o Teatrul de Stat din Timișoara, în stagiunea aceasta.

Am salutat în revista noastră („Teatrul“ nr. 12/1964) deoptrivă actul de cultură și îndreptățita încredere a colectivului teatral, mărturisită prin efortul lui artistic și prin realizarea scenică, în virtuțile multiple ale textului. Am încercat, în același timp, să întirziem analitic asupra valorilor originale — poetice, filozofice, umaniste, populare — ale dramei și s-o situăm, ca pe o revelatoare confesiune a poetului, în contextul scrisului său dramatic și al evoluției gândirii și convingerilor lui.

Publicăm de data aceasta textul integral al dramei, pentru a înlesni astfel marelui public cunoașterea ei nemijlocită și a-i da puțința să adaste asupra însușirilor, mai presus de toate poetice, ale replicilor și ale climatului în care prind viață chipul și lumea lui Anton Pann, așa cum le-au închegat, mitificate, viziunea și meditația lui Lucian Blaga.

Socotim, în același timp, că publicarea lucrării va fi de folos și cercetătorilor noștri teatrali, în abordarea analizei istoric-critice de ansamblu a moștenirii lăsate de Lucian Blaga în câmpul literaturii noastre dramatice.

PERSONAJELE:

Anton Pann	— 30 de ani, poet și cîntăreț de strană
Ioana	— 25 de ani, soția lui
Gabi	— 5 ani, fiica lor
Coana Safta	— 60 de ani
Protopopul Niculae	
Poștașul Panțu	— 30 de ani
Ciurcu	— tipograf
Napoleon Furnică	
Spudercă	} tovarășie
Bidu	
Cocorandu	
Nușca	— 22 de ani, circumăreasă
Domnișoara Catinca Stinghe	
Cițiva panduri și alte cîteva personaje fără nume, cu roluri mărunte.	

* * *

Acțiunea se petrece într-o urbe, la întretăierea a două împărății, prin anii 1830.

ACTUL I

TABLOUL I

Interiorul unei circiumi vechi în Scheii Braşovului, cu tejghea uzată, scaune, mese, lavițe, mușterii. Deasupra tejghelei e scris: „La povestea vorbei”. Lumină de zi senină. Un ceas de perete arată ora 10½. Un iz de drojdie plutește în aer, și fum străpuns de raze. Citiți bețivani de meserie stau la o masă și cîntă o melodie, care îngîmă sunetul clopotelor de biserică. Anton Pann, la o altă masă, mai în față, singur, cufundat în sine, scrie. O tină ră circiumă-reasă servește.

Scena I

Nuşca — Anton Pann, Spudercă, Bidu, Cocorandru și alți mușterii

COCORANDU, BIDU, SPUDERCĂ (cîntă): E-pi-tro-pia! E-pi-tro-pia! Bim-bam-bum! Bim-bam-bum! E-pi-tro-pia! Epitropia! Bim-bam-bum!

SPUDERCĂ (strigă): Anton Pann, te cheamă clopotele la biserică! Și dumneata — n-aude, n-a vede. Cică a zburat cucul din ceas în pădure!

(În clipea aceasta, ușița ceasului de perete se deschide, apare un mic cuc, care face o singură dată: cu-cu!)

BIDU: N-a zburat cucu'! Dar lui Anton Pann nu-i place să-l audă. I-a cîntat o singură dată! Un an și se mai întinde veleatul, Anton Pann! În ceasul acesta ar trebui să cînti troparele în strană, și dumneata po-trivești stihuri la circiumă! Are să vie epitropia după dumneata cu pandurii! (Cîntă iar, urmat de Spudercă și Cocorandru.) Epitropia! Bim-bam-bum!

PANN (parcă nu i-ar fi auzit, face un efort să iasă din sine. Cu un gest, care taie fumul, ia contact cu lumea din afară): Vedeți voi raza asta, măi blajinilor? O poți pipăi ca o intru-pare de sus! O poți prinde cu mîna! Cînd atingi minunea, iese din ea fum și praf! E ca o explozie! S-a rătăcit raza printre voi, și voi ri-deți. Vă muncește hazul, dar toate-s pînă la o vreme. Poftim numai încoa' la masa mea!

BIDU (către Pann): Te uitați cam jucăuș adineaori — pînă dincolo de pereți! Și și-am cîntat ca să te-adu-cem la loc!

PANN: Glasul vostru sună a doagă de bute și gilgiei tulbure și gros ca drojdia! Cînd vă aud, aș mai sta! Zăilele trec și nu mă-ndur să plec! Poftim încoace, trejilor! Cocorandru, Bidu și Spudercă! (Cei trei se ridică

și se latină pînă la masa lui Anton Pann.)

SPUDERCĂ: He-he-he!

BIDU: Hi-hi-hi!

COCORANDU: Zice Anton Pann că nu se-ndură să plece, dar el își face felul și nu s-ar duce nici ridicat! SPUDERCĂ: Aici, la „Povestea vor-bei”, numai vinul e treaz!

NUȘCA: Iar birfiți — după ce v-ați chefuit și beți și la botul calului?! Dac-ar fi treaz vinul meu, nu v-aș aduna de pe sub mese beți — tot unul și unul, cînd bate douăsprezece în nămiezi!

PANN (către cei trei): Cuprindeți loc! (Cei trei s-așază.) De ce nu ni s-ar deschia cerul și seninul! (Îi privește cu atenție.) Îmi place apa din ochii voștri — vine primăvara! Se des-gheată piraiele și ulucile!

SPUDERCĂ: Apa turnată de Nușca în vin s-alege sub gene!

BIDU: Aici în circiuma asta, numai Nușca e vin nebotezat!

PANN: Să-mi lăsați — rogu-vă — pe Nușca în pace, că zvîrluga asta-i fată din poveste! Fata dintre cele două-mpărâții, a Neamțului și a Tur-cului!

SPUDERCĂ (prinde pe Nușca de picior, ridicîndu-i puțin fustele): Și poartă Nușca — poartă, ca toate fetele din Scheii Braşovului, fuste, și sub fuste șalvari, fuste după moda de la Beci și șalvari ca la Țarigrad! (Cîntă iar, urmat de Bidu și Cocorandru.) Bim-bam-bum! Bim-bam-bum! E-pi-tro-pia!

COCORANDU: Ehei, Anton Pann, astăzi e duminică, și dumneata te ții după fetele dintre cele două-mpărâții.

(Nușca a plecat spre tejghea.)

BIDU: Sfîntul Niculae s-a coborît din catapeteasmă, Anton Pann, și te caută cu luminarea prin oborul cailor, prin tîrgul inului, prin Piața prundului și prin toate fundăturile!

PANN (ca trezit): Astăzi e duminică? Zău c-am uitat! (Strigă.) Nușca!

NUȘCA (sare): Poftim, Anton Pann!

PANN: Astăzi e duminică?

NUȘCA (ochește spre ceas): De zece ceasuri și jumătate!

PANN (ride): Atunci — ce ne dai? (O ciupește de obrăjorii sulemenii, cu două pete rotunde, mici, roșii.) Niște ridichi roșii ca obrăjorii, aduse chiar din răsadnița fetei! Obrăjorii aceștia nu-și găsesc asemănare în toată Țara

Bîrsei! Numai nevastă-mea te-ntrece. Nușca! Asta s-o știi de la mine!

NUȘCA: Asta o știu eu! Și cînd ți-e dor de ridichile nevestei, te abați pe la „Povestea vorbeii“. Ce înseamnă cele două ridichi roșii din obrăjorii de-acasă, cînd poți avea o răsadniță întregă pe la curțile altora!

BIDU: Așa sînt, Nușca, drumurile din Schei — întortocheate, sucite și le-nevoase, și toate vor să treacă neapărat pe sub sprîncenele tale!

PANN (*prinde capul circumăresei și-l apleacă spre el*): Haide, Nușca, să-ți spun ceva la ureche! Vreau să te-ncînt! (*Îi șoptește lung la ureche. Nușca își bagă mîna în părul lui Anton Pann și ride din cînd în cînd de cele ce-i istorisește el.*)

UN MUȘTERIU (*de la o masă din față către tovarășii săi de pahar*): Cîntărețul de la Sfîntul Niculae! Cît e ziuilica zi, își slăvește nevasta la circumă și suflă circumăresei snoave și cîntece de lume făcute de el!

(*Pann continuă să-i șoptească Nușcăi.*)

SPUDERCĂ: Se schimbă vremurile, Anton Pann! Suflai odată din trîmbiță în mehterhaneaua Sultanului! Acu mai suflă doar în urechile fetelor! (*Cîntă iar, urmat de Bidu și Cocorandu.*) E-pi-tro-pia!

NUȘCA (*le face semn cu mîna, să tacă*): Spudercă, Bidu — tăceți din gură, că nu aud! (*Bidu, Spudercă, Cocorandu rid și tac.*)

NUȘCA (*către Pann*): Cum? Cum? O fată din Schei a primit un răvaș de la un fecior — ce scria-n răvaș, că n-am auzit? (*Pann repetă la urechea ei.*)

NUȘCA: Ha-ha-ha! Am s-o istorisesc și altora! Patru pahare?

PANN: Trei, Nușca, pentru seceta din preajmă! Eu mai am o jumătate!

(*Nușca dă să plece, Spudercă o reține.*)

SPUDERCĂ: Ei, spune-ne și nouă ce scria feciorul cea fetei din Schei — s-o știm și noi! Sau culegi snoavele numai pentru tine?

NUȘCA: Să le-o spun, Anton Pann?

PANN: Strîmbă-te, dragă, dacă vrei!

NUȘCA: Ha-ha-ha! Scria fetei un fecior din Schei: „Draga mea, vreau să te văd, vino te rog duminică seară pe banca de la curmătura stejerei-sului, unde am stat deunăzi singuri,

dar vino fără șalvari, că vreau să-ți spun ceva.“ Ha-ha-ha!

(*Cocorandu, Bidu, Spudercă se uită lung unul la altul.*)

BIDU: Dar vino fără șalvari, că vreau să-ți spun ceva.

COCORANDU (*se gîndește*): Dar vino fără șalvari, că vreau să-ți spun ceva. (*Cîntă, urmat de Bidu și Spudercă.*) Bim-bam-bum! Bim-bam-bum!

(*Nușca s-a depărtat cîțiva pași, dar fără a le întoarce spatele, pe urmă sare și se duce s-aducă paharele.*)

SPUDERCĂ: Oare, Nușca de ce nu-și întoarce spatele cînd pleacă de lingă noi? Se trage de-a-ndaratele, și-apoi sare!

COCORANDU: Dacă ar avea și-n spate obraji, s-ar întoarce!

BIDU: Ba eu cred că nu se-ntoarce tocmai pentru că are obraji și în dos! Cunoaște ea pe un juțin oarecare, cîntăreț de strană cu apucături de vîntură-lume!

PANN (*ride*): Așa e, Bidule, îmi plăcuși! Să-mi ghicești acu ce băutură am cerut!

BIDU: Pastramă! (*Toți rid.*)

SPUDERCĂ: Fă-mă, de poți, proroc, și eu te fac cu noroc!

PANN: Eu te fac cu noroc pe degeaba!

(*Nușca se-ntoarce cu o tavă cu trei pahare și cu de-ale mîncării.*)

COCORANDU: Ha-ha-ha! Pelin și covrigi! Pastramă și ridichi! (*Cei trei încep să înfulece.*)

(*Nușca rămîne în picioare.*)

BIDU (*cu gura plină*): Cînd lacomii ăștia au auzit de pelin și covrigi, li s-au înecat ochii în lacrimi, dar lacomia de multe ori strică omenia și d-aia n-are ursul coadă. Ochii omului sînt din mare, că se bucură tot la mare. Dar ce folos de-o fi lacom la tot ce vede și sărac la minte! Că musca pentru puțină dulceață își răpune viața, iar șoarecele nu-ncape pe gaură și-și leagă și-o țigvă de coadă. De multe ori, cine îmbrățișează multe, puține adună, căci doi pepeni într-o mină nu se pot ține. Lacomului cît să-i dai, el nu zice ba. De la cinci pîini miezul, de la nouă colaci coaja. El aduce închinare pîntecului pastramă și ridichi, ca să se-mplinească scriptura,

că două băți strică, dar două mincări nu! (*Rid toți cu poftă.*) Iar risul ajută la-nfulecare! Dacă șarpele ar ști să ridă, nu i s-ar opri broasca-n gîtlej!

PANN : Au curs bine zicalele din gura păcătosului, gata înmănuncheate și gata de tipar.

SPUDERCĂ : Nu-i prea miroase gura a teasc de tiparniță!

COCORANDU : Teascul ăsta înghite gogoși!

BIDU : Înghite gogoși, dar scoate proverbe!

PANN : Ei, băieți, de fiecare-nțelepciune-un covrig!

COCORANDU (*ii șoptește lui Pann ceva la ureche*).

PANN : Cocorandule, asta a fost proastă, trebuie să plătești gloaba!

BIDU : Cînd cămila a vrut să dobîndească coarne, și-a pierdut și urechile!

PANN : Pentru sănătatea cui închinăm azi, băieți?

SPUDERCĂ : Să închinăm pentru haiducul Groza, în ciuda cîrmuirii!

PANN : Să ne trăiască haiducul Groza!

BIDU : Să mai cutreiere țara cu spaimă și bucurie!

(*Tuspatru beau*).

PANN :

Umblă Groza, umblă, zău,

Pe la Bran la făgădău —

Pe drumul Rîșnovului,

Prin țara Brașovului,

Coviltirelor străine

El răscrucea le-o aține.

Dezbracă săsoaicele,

Răzbate răstoacele.

Ziua el și-aprinde vatră

Între iezere și piatră.

Noaptea vine pînă-n Schei,

Dă mîndrușelor cercei.

Și la una-i spune-n șoaptă,

La căldură, noaptea toată :

Cine ți-a mai da cercei,

Să se spînzure cu ei!

SPUDERCĂ : Pentru mîndra neștiută!
(*Se ridică paharele.*) Hei, Nușca, ziua-ți porți cosițele legate, dar noaptea cine ți le vede lungi de-ți bat pulpele?

BIDU : Cine-o fi mîndra aceea care-l ia-n primire pe Groza, la căldură — noaptea toată? N-ai prins vreo știre, Nușca?

NUȘCA : Eu nu scot vorbe nimănui!

BIDU : Ca și cum vorbele trebuie scoase ca să umble!

NUȘCA : Adică, ce fel?

BIDU : Ei, Nușca, n-ei spune că haiducul încă nu ți s-a făcut cunoscut, că noaptea pe la ceasuri mici, după ce pleacă toți mușterii...

NUȘCA : Bine că se crede-asa — în caltea crește faima cîrciumii!

SPUDERCĂ : Vestea și faima i le faci tu, Nușca!

NUȘCA : Vrei să mă iei de pe picioare cu vorbe căldute?

PANN (*o prinde de bărbie*): Ian stai puțin — cum sînt ochii tăi, Nușca?

NUȘCA : Căprui, Anton Pann, dar acu trebuie să fie verzi, pentru că privesc afară, și afară-i senin-albastru!

PANN : Îți joacă ochii în multe culori, Nușca! Așa-și schimbă și haiducul costumele și înfățișarea. De luni de zile ne ține-n încordare! Ba c-a fost văzut colo, ba c-a fost zărit dincolo. Cineva a găsit o potcoavă pe sub Piatra Craiului, altul a dat cu ochii de-o umbră prin țarcurile Postăvarului! Ce n-ăș da să-i văd și eu o dată strălucita față!

NUȘCA : Cum să i-o vezi, Anton Pann, de vreme ce și-o schimbă de la o zi la alta? El nu lasă în urmă decît așa — cite-o potcoavă, cite-o umbră.

PANN : Cîte-un zvon și cîte-un dor!

(*Mică pauză.*)

NUȘCA : Așa e — cite-un zvon și cite-un dor! Dar pe mine să nu mă prea amestecați în treburile și poveștile haiducului! (*Se viră să șadă între ei.*) Încai, faceți bunătate de-un pic de loc, că parc-aud ceva și am nevoie de adăpost! (*S-aude de afară vag zvon de cîmpoi.*)

BIDU (*o trage pe genunchii săi*): Încă n-am dat de-o parte bună ca să mă-nșor, și mi se pare că acu găsii ce căutai.

NUȘCA : Numai să-ți priască! (*Ii dă peste mîini și se bagă între Bidu și Pann.*)

(*Intră prin ușa din stînga un ursar, cîntînd din cîmpoi, cu un urs uriaș. Toți sar de la mese cu strigăte. Se produce veselie, dar și oarecum încordare. Unii se trag în colțuri.*)

Scena 2

Aceiași, Ursarul, ursul

(*Ursarul cîntă din cîmpoi. Ursul se ridică-n două labe și joacă. Cîțiva se așază iar la mese, se urmărește jocul ursului; spectacolul ține citva timp, intrerupt de exclamații: „Uite-l, măi!*

Mare-î, Doamne! Pină-n grindă! Bătă-l pustia! Apoi cîmpoii contenește, ursul s-așază, toți aruncă bani spre Ursar, care-i adună.)

URSARUL : Scoală, Moș Martine, că nu mi se mai alege nici ceas de odihnă, nici ceas de cîștig cu tine! Scoală și arată-ne unde sălășluiește sfîntul duh!

(Ursul se ridică și merge în două labe spre Anton Pann, însoțit de curiozitatea și încordarea celor de față. Ajuns aci, ursul s-upleacă și-l lînge pe Anton Pann pe frunte. Nușca a sărit țipînd. Toți rid.)

URSARUL : Acolo sălășluiește sfîntul duh, chiar acolo.

COCORANDU : Te unse ursul pe frunte, Anton Pann!

PANN : Mă unse cu roua botului și cu mirosul primăverii! M-a uns și m-a ridicat în scaun! Ce sînt acu? Crai ori vlădică? *(Ursul mormăie ceva la urechea lui Anton Pann.)* Mai tare, moș Martine, s-auzim și noi!

URSARUL : Ești alesul, jupîne Anton Pann! Asta vrea să-ți spună pe limba lui, dobitoac!

TOȚI : Vivat alesul!

URSARUL : Hei, Martine, acu să dai în brînci pînă unde s-a ascuns diavolul! *(Ursul sare pe patru labe după Nușca.)*

NUȘCA *(fuge pe după mese, țipînd; ursul după ea. Se stîrnește mare zăvăvă. Ursul o ajunge într-un colț, își bagă botul în fustele ei și le răscolește-n sus. Țîpete, ris. Ursul fuge apoi la Ursar.)*

URSARUL *(cătore Nușca)* : Ei, ți-a descoperit ursul farmecele! Pasămite, pe-acolo s-ascunde cineva!

SPUDERCĂ : E urs sau om?

BIDU : O fi haiducul Groza!

COCORANDU : I-o fi plesnind haiducului prin cap și asta!

URSARUL : Pipăiți-l la rădăcina urechilor — și-ți vedea!

BIDU : Să mai joace o dată!

URSARUL : Sus, Martine! *(Incepe să cînte iar din cimpoi. Ursul joacă. Ies apoi cîntînd și jucînd.)*

Scena 3

Aceiași, fără Ursar și urs

PANN : Mi-a pierit piuitul cînd s-a dat la mine!

NUȘCA : Și pe mine cum mă lua în goană cu capul cît ceaul!

SPUDERCĂ : Și cum te-a răscolit, cînd a dat de fustele tale, ca un pașă cuprins de foc!

COCORANDU *(cătore Nușca)* : Încă puțin și te-ar fi dezbrăcat!

NUȘCA : Ți-ar fi plăcut, Cocorandule! Și te biruie mîhnirea că nu te-ai găsit în locul lui! *(S-aude afară un pocnet de carabină.)*

PANN *(tresare)* : Ce-o mai fi și asta?

TOȚI *(sar la fereastră)* : Pandurii din cetate!

(Tropote afară.)

BIDU : Nu-ți spuneam, jupine Anton Pann, că vin pandurii să te ducă la biserică? *(Toți rid. Intră trei panduri.)*

Scena 4

Aceiași, trei panduri

ÎNȚIUL PANDUR : Sus mîinile! *(Toți ridică mîinile, numai Pann și Cocorandu nu.)*

PANN : Cocorandule, tu de ce nu ridică mîinile?

COCORANDU *(le ridică)*.

ÎNȚIUL PANDUR *(cătore Pann)* : Dar dumneata de ce nu le ridică? Sus mîinile!

PANN *(nu le ridică)* : Ce-i, pe cine căutați?

AL DOILEA PANDUR : Pe haiducul Groza!

PANN *(mucalit)* : Să nu trageți, panduri, că încă nu mi-am scris testamentul și trebuie să las avere mare-n urma mea!

ÎNȚIUL PANDUR *(cătore Pann)* : Tu ești Groza!

PANN : E mare cîntea ce-mi faci!

ÎNȚIUL PANDUR : Cine ești dumneata? Ce-mi umbli cu șoalda și cu prefăcătorii?!

PANN : Ba să mă ierți! Eu nu-s haiduc. Eu nu-s nimic! Eu nu sînt decît Anton Pann, poet și cîntăreț de strană!

AL TREILEA PANDUR : Umbă Groza pretutindenă și-și schimbă obrăzarul de la un colț de uliță la altul!

PANN : Păi, ce față am eu?

SPUDERCĂ : Pe-acici n-au fost decît un ursar, un urs și un cimpoi. Au fugit prin grădina-n sus! *(Pandurii ies în grabă.)*

Scena 5

Aceiași, fără panduri

(Toți rămân o clipă liniștiți și respiră ușurați.)

NUȘCA : Ei, care-a fost haiducul ? Ursarul sau ursul ? Sau poate că unul din pandurii !

SPUDERCĂ : Să stăm și să ne-ntrebăm ! Vedeți, la ghicitoarea asta nu m-am gândit ! Nici Ursarul, nici ursul — nici vreunul din pandurii ! Se ține Groza de giumbușlucuri ! S-o fi schimbat în cimpoi !

(Din grădină se mai aud pocnete de carabină. Cei din circumă trec la fereastră. Apoi, liniște. Toți se-ntorc de la fereastră și se privesc.)

PANN : S-au rătăcit cu gândul pandurii că eu aș fi haiducul ! Măi blajinilor, semăn eu cu un haiduc ?

NUȘCA : Semeni, Anton Pann, dar numai când îmi suflă mie cîntece de lume !

TABLOUL 2

Un salon Biedermeyer, în stilul epocii, foarte încărcat și amestecat cu obiecte, mai ales icone răsăritene. Două ferestre în fund, câte-o ușă în dreapta și-n stînga. Prin ferestre se văd acoperișuri de vechi burg și două turnuri, unul de la Biserica Neagră, celălalt de la Sfatul Cetății. Pe masă, o oală de pămînt cu floare. Coana Safta și Anton Pann șed la masă. Pe un scaun, fesul turcesc al lui Anton Pann.

Scena 1

Coana Safta, Anton Pann

(Anton Pann citește o gazetă : „Foaia pentru inimă și minte“, dar întreține și o conversație cu coana Safta. Coana Safta, cu un teanc de scrisori în față, le desface, le alege și le citește.)

PANN : Dacă m-ajută numai cu pozețe ca d-al de astea, n-am dres nimic, coană Safta ! Mă vor încolți creditorii din toate părțile, și atunci nu-mi mai rămîne decît să-mi pun amanet acest prea cinstit fes al meu, din care de alțea ori mi-am tras la sorți norocul și viața. Sau să iau calea codrilor !

COANA SAFTA : Dacă nu-ți bagi la cap zisele mele ! Cheltuiești peste puteri. Mai strînge creureau !

PANN : Parcă n-aș strînge-o ! Mata nu vezi ? Sînt ca un țăr !

COANA SAFTA : Ei fi, dar ești bine căptușit, și pe dinafară nu se prea cunoaște. Dimpotrivă, judecînd după

înfățșare, s-ar zice că ai cam ieșit din matcă, de-o vreme.

PANN : Nu crește carnea pe mine de mulțumire ! Asta-i burtă de copil sărac. Incolo, sînt piele și os ! M-au umflat grijile !

COANA SAFTA : Și nopțile de veghe lungă !

PANN : Dacă n-am răsunset nici la dumneata, atunci nu mi-ar mai rămîne decît frunza verde... căci fesul n-are preț decît cu capul meu împreună, iar de lumina din dosul frunții nu mă pot lipsi ! De unde închei că tot numai codrul mi-ar fi izbăvirea ! Am s-o iau pe urmele haiducului ! Într-un fel, începutul l-am și făcut, fără voia mea. Ascultă, coană Safta, deunăzi, pandurii mi-au pus carabina-n piept. Mi-au pus gînd că eu aș fi haiducul Groza ! Eu, care nu sînt decît furnizor de stihuri la curtea matală ! Au și tras pandurii !

COANA SAFTA (*speriată*) : Ce ? Au tras ? Nu mă speria !

PANN : Noroc că n-a răspuns cocoșul ! Altfel, îmi dam ortul, iar mata ai fi rămas cu dobînda !

COANA SAFTA : Cu ce dobîndă, mă rog ?

PANN : Mai întrebî ? Cu dobînda că n-ar mai trebui să-ți plătești furnizorul de versuri. Ai fi scăpat ieftin. Ce te-ai fi făcut însă fără ajutorul meu ?

COANA SAFTA : Vorbești alandala, verzi și uscate, ca un măscărici ce ești !

(Pauză scurtă. Pann citește iar în gazetă. Coana Safta, prin scrisori.)

COANA SAFTA (*a deschis un plic, ride*) : Anton Pann, ca să vezi... Un oarecare îți trimite în plic data nașterii, a lui și a ibovnicei. Dorește a ști de se potrivește ! El e din zodia racului, ea — din a fecioarei !

PANN : Se potrivește de minune cele două flăcări ! El e unul care din patru în patru anotimpuri strică logodnele, iar ea umblă ca una ce-i osîndită a rămîne veșnică mireasă ! Vin inimile toate la mata să ceară sfaturi și să caute mîntuire.

COANA SAFTA : Ca la spital ! (*Cercetează alte scrisori.*) Uite altul ! Țta dorește niște stihuri pentru iubită !

PANN : De șase ani, de cînd m-am mutat peste munte de la Tirgoviște și-am rămas apoi ca o nălucă fără de căpătii în Scheii Brașovului, inima mea trebuie să iubească pentru

toți virstnicii și nevirstnicii! Vor stihuri cu toții, parcă n-ar fi chip de dragoste și fără stihuri! Amoroasă cetate! Primăvara plutesc aici prin văzduh stihurile, ca toamna funi-geii!

COANA SAFTA: Vrei să spui că ai descălicat cu bucuriile tale aici pe la noi cam în neguri! Eu găsec că meseria de stihutor nu e prea anevoioasă. Pe urmă, mai și aduce cite ceva! (*Iși sună cheile.*)

PANN: Cîntă cocoșul, dar soarele nu răsare!

COANA SAFTA: Nu pricep pe unde bați!

PANN: Află de la mine, coană Safta, că n-am să mai dau față cu mata, cită vreme ocolești învoielile! Am să scriu de-acu la „Foaia pentru inimă și minte“. Surizi dumneata, dar eu nu glumesc. Am și început. Cei de la Foaie mi-au tipărit versurile închinete haiducului Groza!

COANA SAFTA: Și ca un necopt ce ești, fți dai cu părerea că aceia au să te plătească mai cu zor decît mine! Stai puțin și cumpănește! Și mai virtos, nu te grăbi! Cîntecul ți l-au tipărit, dar numele — nu! A apărut poezia ta — cum s-ar spune — ca un copil găsit la răsucruce de drumuri. Cu scîncete și fără autor!

PANN: Nu te trudi, coană Safta, cu bănuielele nelaloc. Eu sînt vinovatul, care le-am trimis poezia așa — fără nume!

COANA SAFTA: Pasămite, nu vrei să-ți iei numele în deșert, fiindcă ții de biserică!

PANN: Chiar dintr-asemena pricină — nu! Dar aș putea oare să iscălesc cîntece de haiducie și de iubire, eu — cîntărețul de la Sfîntul Niculae? M-alungă epitropii!

COANA SAFTA: Te-alungă epitropii! Ei vezi, parcă eu nu știu!

PANN: Sînt sătul de viața asta, nu mai doresc decît s-o închei. Rătăcesc tot prin fundături, ies din una, dau într-alta. Cînd văd o punte, se-nchide poarta. Cînd se deschid porțile, se ridică punțile. Alta era să fie soarta mea, alta! Dar, pesemne, mi-a furat-o cineva. Mi-a furat-o haiducul Groza! Iar dacă mi-a fost dat să fiu poet, atunci din naștere să devin poet bezmetic! Dar m-a despoiat ursita, și am rămas chiar și fără puțința de a-mi semna versurile. Iată-mă astfel poet domol, la dispoziția coanei Safta!

COANA SAFTA: Nu te mai jelui, că n-ai cui! Și afară de aceea, poate că poștașul va aduce astăzi ceva — ca să-ți îneci o parte din griji! (*Bate cineva în ușă, rar și distinct, de trei ori.*) Vorbești despre poștas și poștașul în poartă! Poate ți-a intra Dumnezeu în voie!

Scena 2

Aceiași, poștașul Panțu

PANȚU (*intrînd*): Sănătate, coană Safta! Aveți maldăre de scrisori! (*Vine, pune un teanc enorm de scrisori pe masă.*)

PANN: Cît turnul Vavilonului, și să mai suspine coana Safta că afacerile nu merg!

PANȚU: Numai haiducul Groza mai primește atîtea răvașe!

PANN: Da' pe alea unde le lepezi?

PANȚU: Pe tavă de mușchi verde, în margine de stejeriș. Acolo-i hotarul fără de statornicie al lui Groza, și acolo îl întîmpină visările juneței! Toate fetele îi scriu — din Schei și de mai departe! De mirat numai că pandurii nu-i dau de urmă! Eu mă prind cu oricine că cel ce face pe haiducul este săptămîna întregă om cumsecade și cu rosturile lui în toată legea, vreun cetățean așezat și cu slujbă la-mpărăție, chiar în Brașov! N-ați luat seama că haiducul Groza își încearcă loviturile numai duminica sau în zile de sărbătoare, adică în răgazul cînd nu-l ocupă slujba?!

PANN: Oricum, tare-mi plac loviturile ce le potrivește! Mai încălzește cineva și pe nevoiași! Are fantezie, haiducul! Pe poeți îi scutește de orice osteneală de a mai născoci basme, iar pe pandurii îi încurcă mai mult cu îndrăzneala gîndului decît cu desîșul codrilor. Este în Brașov unul singur care ar putea să le facă la fel isprăvile, nu cu fapta, dar cu închipuirea, și-acela sînt eu, Anton Pann!

PANȚU: Mă uit la dumneata, domnule Anton Pann, și te ascult. Îmi dai așa ca un ghimpe de bănuială! N-ai vrea să ne oprim oleacă? Nu care cumva poetul fără nume care-nchină cîntece haiducului Groza în „Foaia pentru minte“ ești chiar dumneata?

PANN: Nu zic ba și n-am de ce să mă ascund. M-ai ghicit, amice! Și așa de-a dreptul și fără înconjur,

ceea ce înseamnă că și un poștaş poate avea fantezie! Îmi pare numai rău că nu te pot întreba la fel: poștașe Panțu, n-ai vrea să ne oprim oarecă? Nu care cumva dumneata ești cetățeanul rostuit și cumsecade, care în zile de sărbătoare își încearcă norocul la drumul mare?

PANȚU: Îndoiala ar fi la locul ei, dar n-ar dovedi nimic. Sau mai bine zis, îndoiala ar dovedi doar că o închipuire atât de aprinsă, care ar schimba pe un poștaş în haiduc, nu are decât un poet!

COANA SAFTA: Palavre și joc! Vin-turați mai mult pleavă decât grăunțe! Bani — n-ai adus?

PANȚU: În zi de marți?

COANA SAFTA (prefăcută): Așa e — uitasem!

PANN: Așa e — zi de marți! Păcătoasă zi! Marțea nu-i a banilor, dar marțea promite și coana Safta! Marțea i se face și ci milă de călătorul spre Țara fâgăduinței!

PANȚU (dă să plece): Să trăiești, domnule Anton Pann; plecăciune, coană Safta!

PANN: Ai luat mai mult decât ai adus! Căci ai adus răvașe și duci nădejile, iar eu tot de izbeliște rămân!

PANȚU (dă din umeri): Poate că miine-a fi pe de-a-ndoaselea!

PANN: Miine, coana Safta va găsi altă pricină să-și mute vorba! (Panțu iese.)

Scena 3

PANN: Cu alte cuvinte, socoata a fost ușoară. An n-am câștigat, âstimp am păgubit, la anul, trag nădejde! Vorba ceea: cine nu-i dator e destul de bogat! Ascultă, coană Safta — vrei s-auzi o poveste? O născocesc acu și ți-o ferec de-a dreptul în rime!

O văduvă în vîrstă, bătrînă, zbfrcită, cu doi dinți în gură, barba așuțită, nas cît pătlăgeaua, la vorbă-nșepată, cu ochii ciaciră, fața mohorîtă, peste tot negoasă și posomorită, umblă-ntunecat și tot innorată! Cîntă-i, lele, cîntecul, că mi-e drag ca sufletul!

Neaga-Neaga reaua
sparge mahalaua!

Cu nimenea în lume nu se are bine, se ceartă cu sine cînd n-are cu cine. Slugi, ciîni, pisică — îi bate cu sudalme și pentru o muscă își dă singură palme.

De-ar fi, cum umblă veche o zicală, cerul tot hîrtie și marea cerneală — ca să se descrie — ar fi puțințele — toată istoria astei muieri rele!

(Pauză de-o clipă.)

COANA SAFTA: De ce te-ai oprit? Aștept să-mi spui povestea! Pină acu n-ai intrat decât în tindă. Ai descris pe sfînta Vineri!

PANN: Ah! — pe sfînta Vineri, care încheagă și apele. Chiar așa! Aștepti povestea? Ai s-o vezi cu ochii matale, coană Safta, nu mai e nevoie să mai ostenesc! Are să se depene singură povestea asta. Mie o să-mi ardă inima, iar pe sfînta Vineri are s-o ducă la judecata de apoi! Deocamdată, îngăduie-mi să suspin o dată: oh, tinerețele mele — unde ați rămas?

COANA SAFTA: Caută-ți de drum!

PANN: Ar trebui atunci să mă iau tot cu ochii-n sus după drumul robilor!

COANA SAFTA: Tu, Anton Pann, tu — cu cele treizeci de toamne aurii ale tale, te tînguiești așa?

PANN: Cum ai zis? Eu cu cele treizeci de toamne ale mele?! Au fost mai multe, coană Safta! Toate anotimpurile mele au fost toamne — doldora de amărăciune și de rugină! N-am avut în viață decât o singură primăvară, primăvara cînd am cunoscut grădinile Ioanei mele! Cu primăvara aceea în brațe, ar fi trebuit, de-acolo de la Tîrgoviște, s-o iau peste Dunăre spre porturile grecești, dar am fost șui și am trecut munții spre cetatea cu neguri, unde mi-e dat acu să-mi port jugul și fesul. Ce cîntec aș fi nimerit atunci și pe ce strune aș fi cîntat! Aș fi scris versuri în limba zeilor, nu în limba Scheilor! Astăzi, aș fi poet în vreun ostrov grecesc. Poate în Rhodos, sau în Chios, în Mitilene sau Patmos!

COANA SAFTA: Te întăriți singur! Și, nitam-nisam, te-ai hotărît a-mi spune că ostrovul brașovenilor îți face silă! Uite — nu te cred! Te apucă pe tine așa, cîteodată, după nopti de chef! Ești cam mahmur, Anton Pann. Firește! Nu ți-ai împlinit somnul! Te trădează dungile din jurul gurii, dungile cele ca două piraie!

PANN (citește rar).

COANA SAFTA (mai caută prin scrisori): Bunicii mei au venit din Pireu, prin urmare, vezi tu — obraz

subțire ce sînt, ar trebui să mă simt măgulită că te atrag ostroavele grecești! Totuși, nu mă las orbită! Își are frumusețile sale și cetatea noastră, oricare ți-ar fi tînguirea! Nu-i un ostrov care să iasă din ape, dar s-alege sub cer locul, și este o încîntare, cel puțin pentru ochii care știu să vadă. Atîrnă de jur împrejur grădinile. Cînd totul e în floare, se umplu străzile de tineri și s-aud pretutindeni, în mers, condurii frumoaselor pe caldarîmuri! Ai băgat de seamă ce minunat umblă fetele noastre? Știe fiecare ce-i dactilul! Au iambi în coapse! Parcar numără silabe, cînd se plimbă! Crește fiecare-n școala poeziei! (Pauză scurtă.) De ce pui lacăt gurii tale, Anton Pann?

PANN: Dungile astea în jurul gurii, le vezi, coană Safta? Nu sînt piraie, cum le-ai numit! Astea sînt paranteze! Cum n-aș tăcea dacă Dumnezeu mi-a pus gura-n paranteze? Cuvîntul meu e suspendat. De-acum, vorba matală stăpînește!

COANA SAFTA: Îți ai tu nemulțumirile tale, Anton Pann, dar în cele din urmă recunoști și tu! Cultul iubirii înfrumusețate, căruia i s-a dus faima, de-aici se răspîndește în cetatea noastră, de-aici, din salonul meu, de la școala ritmului și a poeziei!

PANN: Parcă vorbești de pe ceea lume! Ți-ai însușit tonul sublim! Dar oare de ce n-ai spune școalei matală pe nume? Zi-i „Spitalul amorului“, și ne-am înțeles!

COANA SAFTA: Răutățile tale nu rănesc nici cît razele unei candelă de icoană!

PANN: Și asta-ți vine foarte la socoteală. Ce-ți pasă că-ntr-o zi în raiul matală eu am să dau peste dracu?

(Bate cineva la ușă.)

COANA SAFTA: Poftim! (Intră Ioana.)

Scena 4

Coana Safta, Pann, Ioana

IOANA: Bună ziua, coană Safta. (Către Pann.) Anton Pann, aici erai?

COANA SAFTA: Poftim, Ioană. Ce surpriză! Dar unde-i fetița?

IOANA: A adormit pe canapea și mi-a fost nu știu cum s-o trezesc!

PANN: Mă bucur, Ioană, că ai venit!

IOANA (șade): Te-am căutat prin toate...

PANN (o întrebrune foarte calm): Las', Ioană, că rostesc eu cuvîntul! Tu să nu-l pronunți! M-ai căutat prin toate căciunile din Schei! Prin căciuni!

IOANA: Dacă-i urît cuvîntul, de ce mă silești să...

PANN (calm): Ioană, eu nu te silesc! Dimpotrivă, totdeauna am căutat să te țin departe de toate astea. Ca un vis aș vrea să treci prin lumea asta. Tu, Ioană, tu poți să rămii ceea ce ești. Lumină, numai lumină! Dar eu?!

IOANA: Dacă ai ști, coană Safta, cu cine stă la masă Anton Pann prin căciuni, și cu cine se ține de pozne prin iarmaroc și pe uliți.

PANN: Ioană, vezi, aici greșești! Pentru un poet nu există societate nepotrivită! Putem noi oare, noi — neadormiții, chinuiții, nerăsplățiții luminii — să ne scutim de atingerile acestea cu tărîmurile care ne strică pînă-n măduvă?! Nici un cîtec și nici o înțelepciune n-ar ieși din strunele noastre, dacă am ocoli atingerile!

IOANA: Cum zici tu — așa să fie! Cum crezi tu — așa e bine! Las' să ningă, să plouă, numai vreme rea să nu se facă!

PANN: Iartă-mă, Ioană, așa sînt eu, și cînd ai treizeci de ani, cum le-am făcut adineori socoteala, nu te mai schimbă nimeni!

IOANA: Rău ai ajuns!

PANN: Asta-i încă puțin. Am învedere rate sorți de-a ajunge și mai rău.

IOANA: De ani te tot lauzi...

PANN: Las', Ioană, nu mă descuraja și tu! Am să-l spun eu — cuvîntul! De ani mă tot laud cu cartea la care scriu.

IOANA: Uite, eu nu mai cred!

PANN: Și totuși, ai s-o vezi, Ioană. Și are să fie „Povestea vorbeii“ o carte în care înțelepciunea se toarce singură ca poveștile din „O mie și una de nopți“! Va miroși cartea, imbelșugat și peștriț, ca piața de lingă Turnul Sfatului, cu adieri de verdețuri și pește, de cașcaval, de garoafe și mătăsuri. Și vor suna vorbele precum galbenii zarafilor, care stau cu șatrele în șir, schimbînd florini austrieci cu ruble rusești și cu parole otomane. Și „Povestea vorbeii“ va fi hotarul dintre apus și răsărit!

IOANA: Vino acasă, Anton Pann! Te rog!

Scena 5

Aceiași, Gabi

PANN : Mă cutrepești, Ioană, cu dulceața, dar uite teancu' acela pe masă ! Mai avem treburi ! Coană Safta, spune-i și mata, ca să priceapă !

(Coana Safta întărește din cap.)

IOANA : Viața asta n-o mai îndur !

PANN : Nu răscoli în mine toată amărăciunea, Ioană ! Curge prin mine ca nămolul — ca plumbul greu — amărăciunea. Sălășluește între ispite și nevoi — și trebuie să rîd, căci numai rîsul mă mai face să uit ! Sint mîhnit, Ioană, pentru tine și pentru Gabi, că apa nu ne vine la matcă precum aș vrea ! Mi-a dat Dumnezeu daruri, însă n-am noroc. Cîteodată numai, arar, mi s-arată o lumină, dar pînă să trag jeraticul, rămîne cenușa ! Cîteodată mă mîngîi cu gîndul că poate n-am noroc, ca să vorbească în mine și mai tare darurile. Oricum, chiar și o asemenea mîngîiere nu e decît un vuiet deșert, și sint amărit, și rîd ca să uit.

IOANA : Tu ți le faci pe toate !

PANN : Eu mi le fac. Recunosc. Dar nu port nici o vină. Așa vin totdeauna toate împrejurările, că trebuie să mi le fac. Te iubesc, Ioană, cum nici nu crezi. Cîteodată cînd rămîn singur în vreo cîrciumă, lăcrimez, cît o livadă în răcoarea serii, la gîndul și de teamă că aș putea să te pierd ! Te iubesc, Ioană. Pe tine și cîntecul, gluma și tristețea, și iarăși pe tine ! Poate că de-acolo, de unde se hotărâsc tablele sorții — mie mi s-a merit să devin haiduc, să mă-ndrăgească fetele și nevestele din împărăția otomană și din ăst colț de-mpărăție nemțească ! Dar mi s-a ales altfel ! Dumnezeu m-a ademenit cu tine și cu cîntecul ! Și în loc să sting sub paloș capete de negustori și bogătași, eu tai numai capete de trandafiri.

IOANA : Îl auzi, coană Safta ? Așa mă sucește și mă răsucește. Și eu iarăși mă-ntorc, și iarăși îl cred. Așa m-a-năntat și cînd am purces cu el de la Tîrgoviște, de-am trecut prin porțile Branului.

(Se-aude ca o ușoară bătaie la ușă.)

COANA SAFTA : Parcă a bătut la ușă — ca o mînă mică... (Se duce, se uită.) Ha ! O pisică ! (Deschide.)

(Intră Gabi, o fetiță ca de cinci ani.)

IOANA, PANN : Gabi !

GABI (vine, își freacă încă ochii de somn) : M-am trezit și-am venit !

IOANA : Ți-am spus să nu mai pleci niciodată singură de-acasă !

PANN (se ridică) :

Hai la tăticu' !
Primăvară mică
Cine te ridică ?

GABI :

Vară mare
mă ridică,
mă ridică
pînă-n soare !

PANN (o înalță sus, sus, și o coboară repede).

GABI (ride cînd e dată în jos) : Încă o dată, fă-mă mare, cît turnul de la Biserica Neagră !

PANN : Cît întunecatul cela — de-acolo ? Nu, am să te fac și mai mare ! Te fac mare, mare, cît bucuria tăticultului ! (O ridică încă o dată și Gabi ride iar cînd e dată în jos.)

GABI : Pe dăinuș în jos — luneci frumos ! Și te gîdilă.

PANN : Spune-mi tu mie acu — ce cauți aici ?

GABI (îl prinde de-un smoc de pîr din cap) : Te duc acasă de-un fir de mătasă ! Dar să taci mulcom !

PANN : Uf, coada calului ! Gabi, nu mai trage !

GABI : Tata țipă, boul rage !

PANN : Va să zică, nici una, nici două, să vin acasă ! Deocamdată, mergeți voi frumușel înaintea, că pe urmă vin și eu. Mai avem aici niște trebușoare. Nu-i așa, coană Safta ?

COANA SAFTA : Este, scumpelor, este. Și ne-am trudit și pînă acu, de-a dat inima din noi !

IOANA : Ei haide, Gabi. Zi frumos : la revedere !

GABI (face o reverență) : La revedere ! (Se duce spre ușă, din ușă Gabi se-ntoarce, vine pînă la masă.) Vreau să-l iau și pe tăticu' !

(Ia fesul de pe scaun, și-l pune pe cap și fuge rîzînd pe ușă afară, pe care Ioana o deschisese în așteptare. Ușa se-nchide după ele.)

Scena 6

Coana Safta, Pann

PANN : Ar fi timpul să ne apucăm de lucru, coană Safta !

COANA SAFTA : Așa mi se pare și mie ! Să ne întorcem la chestiunea

- foarte arzătoare a tinărului — Napoleon Furnică!
- PANN: E plin de ardoare Napoleon! Napoleon... Furnică! A ajuns la modă numele, de când cu împăratul Frîncilor. Am mai auzit de unul pe care-l chema Napoleon Pagubă, și pe fratele său — Danton Pagubă. Și ce dorește, mă rog, arzătorul Napoleon? Vrea tinărul să-și scoată folosul din nume? Și cine e frumoasa?
- COANA SAFTA: Domnișoara Catinca Stinghe! Arzătorul nostru ar vrea niște versuri!
- PANN: Niște versuri — cu nestemate prinse-n aur!
- COANA SAFTA: În, cel mai târziu, zece zile!
- PANN: Unde stă suava?
- COANA SAFTA: Lîngă Poarta Cetății ... Știi... în casa din stînga, cînd cobori, cu intrarea tăiată în zidul orașului. În casa cu patru turnulețe!
- PANN: Se face, dar plata înainte!
- COANA SAFTA: Cu tine anevoie o scot la capăt. De unde plata, dacă poștașul e nărăvaș? Mă achit de îndată ce-mi vin bani și cînd mi-i da versurile.
- PANN: Punga-mi spune că eu am nevoie de bani astăzi, iar stihurile nu ți le pot face astăzi, nici sã mă tai. Trebuie sã văd mai întîi fata, sã nu îndrug nepotrivite. Și despre tinãr de asemenea se cuvine sã primesc oarecare vedere!
- COANA SAFTA: Îmi pare rău, astăzi n-am lețcaie.
- PANN: Pe degeaba nu-ți mai mizgălesc nici un iamb, nici măcar un picior șchiop de hexamtru.
- COANA SAFTA: Nu te-ncrîncena!
- PANN: Este un gol în urmă, coană Safta, sã-ți plătești datoria! Pentru tot ce-a fost! Avem trecut mare împreună.
- COANA SAFTA: Dar debitorul ești tu!
- PANN: Femeia zgîrcită-l scoate și pe...
- COANA SAFTA: ... Anton Pann dator!
- PANN: Eu voiam sã spun: pe diavolul!
- COANA SAFTA: Se potrivește și așa, dar m-a luat gura pe dinainte.
- PANN: Dacă-i vorba de-așa, stricăm invoiala!
- COANA SAFTA: La asta mă gîndeam și eu! Mi-oi căuta alt ajutor!
- PANN: N-o sã-l găsești în tot cuprinsul!
- COANA SAFTA: Ești prea încrezut, Anton Pann. Te porți cu gîndul că nu mai sînt și alții cu meșteșug! Tu nu-mi faci decît rime împerecheate, alții se pricep și la rime care se împletesc. Apoi la ritmuri ești de multe ori nebăgător de seamă! Sînt eu de vină cã te ivești dator? Îți scad din simbrie cîte zece parale de fiecare rimă nedepplină și cîte cinci de fiecare poticneală. Nu mai îngădui licențe pe scooteala mea!
- PANN: A găsit-o și pe asta!
- COANA SAFTA: Uite c-am găsit-o. Altfel, nu m-aș îmbulzi asupra unui nevoias.
- PANN: Și ce cusururi îmi mai găsești?
- COANA SAFTA: Dar tu — mie?
- PANN: Pomelnicul ar fi așa de lung, cã s-ar stinge cãdelnița în mina popii care l-ar citi
- COANA SAFTA: Ne luăm noi cînd de-a dreptul, cînd pe ocolite, cînd din lături, cînd pe față, dar vezi cã nu mă poți supăra! Într-atita ne-am învățat unul cu altul.
- PANN: Coană Safta, oftezi cã nu ai bani. Bine, sã încuviințăm cã ar fi așa, cu toate cã eu nu mă înduplec. Haide sã ne mai tocim. Dacă n-ai bani (*se înduioșează*), dă-mi cel puțin — uite, coană Safta — oala asta cu flori, s-o duc Ioanei! Vreau s-o împac. Are sã se bucure și Gabi.
- COANA SAFTA: Oala cu floare! Nu dau nimic! Ai nimerit-o — chiar floarea la care țin eu așa de mult! Mi-ai pus gînd rău astăzi, Anton Pann!
- PANN (*se ridică, ia oala*).
- COANA SAFTA: Te repezi degeaba! Nu se poate! Te-ai aburit la min-te?
- PANN (*se dă înapoi cu oala*).
- COANA SAFTA (*se ține după el, vrea sã i-o ia*): Nu, nu, nu!
- PANN: Coană Safta, vreau sã-i fac și eu un dar Ioanei, nu e chiar de ziua ei, dar ai văzut! A plecat mîhnită!
- COANA SAFTA: Nu se poate. Nu înțelegi? Cuvîntul e cuvînt!
- PANN (*fuge în jurul mesei*): Și vorba e vînt.
- COANA SAFTA (*fuge după el, pune mina sã ia oala*).
- PANN: Nu trage, cã se sparge! (*O ia spre ușă*).

COANA SAFTA (*tipă*): Vrei să-mi scapi, dar nu te las! Nu, nu, nu!

(*Trage fiecare, oala se sparge, pământul din oală cade cu floarea, în același timp din fundul oalei cade puzderie de bani de aur. Galbenii se rostogolesc sunînd. Pann și coana Safta rămîn buimăciți, fiecare cu cîte-un hîrb în mînă.*)

PANN: Va să zică, în fundul oalei îți ascundeai comoara! Sub pămînt, sub floare!

COANA SAFTA (*s-apleacă și adună galbenii*): Of, of, Doamneee-Doamne!

PANN (*s-apleacă și el și ia doi galbenii*): Sfinte Arhanghele, m-am dus și eu o dată într-un noroc — și-am nimerit! Ei-ei, acu-i acu! Te-am dibuit unde nu te știa nici pămîntul, coană Safta! (*Dă să plece.*)

COANA SAFTA: Stai, stai, nu fugi, că țîp și adun vecinii!

PANN (*i-arată banii*): Dar sînt cinstit, țî-arăt ce-am cules! Doi galbeni — avans! Avans pentru stihurile comandate! Să ne trăiască ardoarea lui Napoleon!

(*Iese, trage ușa după el.*)

COANA SAFTA (*singură*): Asta-i poet, nu i-aș mai spune pe nume! Poet de drumul mare! (*Se-nduioșează.*) Dragul maichii!

CORTINA

ACTUL II

TABLOUL I

Lîngă Poarta Cetății, ziduri vechi, medievale, cîteva case în linia zidurilor, una, mai laoparte, cu patru turnulețe. Noapte. Felinare luminează miop printre copaci, pe alee.

Scena 1

Pann, pe urmă Paznicul de noapte

PANN (*se plimbă singur pe sub copaci, fluieră ușor o melodie. S-aude bătînd dintr-un turn ora 11*): ... opt, nouă, zece, unsprezece!

GLASUL PAZNICULUI:

Hört ihr Leut' und lasst euch sagen, die Uhr hat elf geschlagen!

Bewahrt das Feuer und das Licht — damit kein Unglück nicht geschieht...*

(*Se apropie Paznicul, misterios, cu pași grei, tîriți.*)

PANN: Vine Paznicul.

PAZNICUL: Guten Abend!

PANN: Bună seara!

PAZNICUL: A, sînteți romîn?

PANN: Romîn, firește! Toată ziua sînt romîn, numai la ceasul acesta sînt gata să-mi trădez neamul și să mă prefac în privighetoare!

PAZNICUL (*ridică un moment felinarul pe care-l poartă în mînă*): Cînți, ju-pine Anton Pann, cînți — nu te-n-curci!

PANN: Din copilărie m-am trezit su-flind... Dar cum se face că mă cu-noști?

PAZNICUL: Cum nu mi-aș cunoaște — chiar și pe-ntuneric — mușteriii?! Știu eu și cum le bate inima și cum le ticăie ceasul!

PANN: Mi-arăți în care casă locuiește familia Stînghe?

PAZNICUL: Vezi colo-n întuneric? Casa din zidul cetății...

PANN: Mulțumesc.

PAZNICUL: Vrei să dai o serenadă? Fără chitară, fără alăută?

PANN: Cu oarecare-nconjur, ne-ntil-nim. Chiar serenadă n-am să dau, dar caut să-npacocesc un cîntec. Ascultă, Hans...

PAZNICUL: Ascult, numai cît eu nu sînt Hans!

PANN: Mare minune — un neamț care nu e Hans! M-ai putea lămuri

* Ascultați, măi oameni ce am a vă zice, orologiul bate ora unsprezece! Luați seama la vatră și vedeți de iască — nu care cumva, piază rea vă pască...

puțin, cum și de ce ai strigat adineaori?

PAZNICUL : Ca să fugă tâlharii ! Haiducul Groza a tăiat ieri-noapte drumul unui negustor, chiar la Timișul de Sus, către Predeal !

PANN : Când a trece-odată Groza prin Brașov, trebuie să-i pui mâna-n cea-fă, Hans !

PAZNICUL : N-am să mă potolesc, și de-oi pune mâna pe el, cer juzilor să-l spînzure pe fereastra aceluî turn în ruină pe dealul din față ! La ceasul acesta, gîdele dă tircoale gorganului cu căpățînille, foarte doritor de a mai vedea o dată pe ceia ce-au ispășit !

PANN : Ești prea crunt, Hans ! Adică de ce l-ai spînzura ? Face și Groza bine — cum poate : ia de unde este și-mparte unde nu-i !

PAZNICUL : Ia de unde este și-mparte unde nu-i ! Dar asta nu-i creștinește. În evanghelie se spune că celui ce are i se dă, celui ce n-are i se ia ! (Rîde.)

PANN : De dreptatea asta m-am poticnit și eu citeodată. Dar fac cruce și-ngîn : să-i fie de bine !

PAZNICUL : Cui ?

PANN : Celui ce mai citește din an în paști prin cartea de care ai pomenit !

PAZNICUL : Mare pacoste !

PANN : Care ?

PAZNICUL : Groza !

PANN : Nu m-aș mira să vină într-o noapte la plîmbare prin cetate îmbrăcat taman ca dumneata, cu felinar în loc de ghioagă, și să strige așa cum făceai adineaori. Cum ai cîntat ? Mai zi o dată — că-mi plăcu !

PAZNICUL : Hört ihr Leut' und lasst euch sagen,
die Uhr hat elf geschlagen !

Așa am strigat, am cîntat, am spus, și-am zis !

PANN : Ar afla el multe, Groza... și foarte trebuincioase, despre curțile astea zăvorâte cu lacăte de șapte sute de ani !

PAZNICUL : Herrgott — cită spaimă împrăștie ! Toată lumea se-ntreabă și se teme. Când se-ntîlnesc doi, pe întuneric, s-aude : stai, cine-i ? Unde-i ? Asta-i !

PANN : Paznice Hans, ți-aș da îndemn să nu mai treci pe la Biserica Neagră, că haiducul și-așterne citeodată, precum se spune, chiar acolo în pod. Și pentru un pui de somn bine face ! Cui i-ar trece prin minte să-l caute

chiar prin văzduhul lăstunilor și al liliacilor ! O dată s-ar fi îmbrăcat ca un sfînt de piatră, și se uita din capul unui stîlp — din vîrfurile unui pînten de la Biserica Neagră —, în piață, într-o zi de tîrg cu mare forfotă !

PAZNICUL : Ce îndrăzneală ! Și de-acolo te-a văzut și pe dumneata, jupîne Anton Pann, ciupind florăresele și înșelînd pe un zaraf c-un galben otoman !

PANN : Avea pesemne haiducul vedere largă în toate !

PAZNICUL : Mă duc, că altfel îi crede că eu-s Groza !

PANN : Păzea, că multe nu lipsesc !

PAZNICUL : He-he-he ! Noapte bună ! (Pleacă spre stînga.)

Scena 2

Pann, apoi Ioana

(Pann se plîmbă, pe loc, ca-n așteptare. Ioana vine din dreapta.)

PANN : Ioana — tu ?

IOANA (liniștită) : Când ai închis ușa în urma ta, am plecat și eu. Și m-am ținut tot pe urmele tale, la ceasul ăsta fără țipenie de om pe uliță !

PANN (calm) : Te ții prin besnă, Ioană, după păcatele mele... și tremuri toată !

IOANA : Tremur, Anton Pann, și pătimesc, că nu mai înțeleg cum mă țin laolaltă. Și inima mi s-a făcut mică de tot, că nu știu ce ai să-mi spui. Eu ridic cuvîntul și eu sînt cea care mă tem !... Între noi doi, care-i cel ce face judecata și care-i cel ce așteaptă osînda ?

PANN : Îți spun — tot, tot ce poțtești !

IOANA : Și faci tot, tot ce doresc ?

PANN : Așa-mi este dat, Ioană !

IOANA : Și nu-mi tînuiești nimic ?

PANN : Ți-am tînuit vreodată ceva ?

IOANA : Tremur toată și ard ! Ia-mă în brațe, Anton Pann, du-mă acasă și vino și tu !

PANN : Ce vorbe sînt astea, Ioană, du-mă acasă și vino și tu ?

IOANA : Da, să mă iei în brațe, să mă duci acasă și să vii și tu. Dar să vii cu adevărat !

PANN : Și dacă pentru astăzi mi-am făgăduit cuiva focul și jocul — ce ne facem ?

IOANA : Dacă ar fi numai joc, ți l-aș lăsa ! Dar e în tine și altceva ! Și nu mai dorm de-atîtea nopți, și nu mai pot !

PANN : Este, Ioană, recunosc. Este în mine și altceva, este oarecare nebulie și un vuiet care cere ceva, un pic de zare și un strop de îngăduință — să nu mi se numere pașii, să nu mi se măsoare drumurile, să nu mi se cîntărească cuvintele. Este în mine o nebulie care vrea să se cheltuiască, și o căldură care crește cînd se dăruie, care se stinge cînd vrei s-o aduni !

IOANA : Anton Pann, tu știi — față de tine, mie mi se taie puterile și glasul ! Și nu mai pot nimic. Și totuși, aș putea și eu ceva. Aș putea bunăoară să plec... Atunci nimeni n-ar mai sta în pragul tău — să măsoare, să numere, să cîntărească...

PANN : Ioană, iarăși pragul cu amenințările și cu vorbe dincolo de orice măsură ! Bine, sînt așa cum mă știi, dar ce ne rămîne ? Îmi spui tu ceva, îmi dai tu vreun sfat ? Cînd te ridici în prag, de ce nu vrei să cuprîzi cu privirea și toată starea în care ne găsim și de care mi-e silă să mai vorbesc ?!

IOANA : Da, așa e... Năcazurile, neajunsurile, bucata de pîne pentru noi și pentru Gabi... Toate astea încerc și eu — te rog să mă crezi, toate astea încerc și eu să le adun în mine și să țin cu ele cumpănă suferințelor multe, care nu mă privesc decît pe mine ! Anton Pann, nu trece ușor peste tremurul și tulburarea mea. Spune-mi — spune-mi, vreau să știu, să ne închipuim că am scăpa cumva de starea în care ne găsim. Ți-ai mai făgădui și atunci altor ființe sufletul și jocul ?

PANN : Te-aș minți spunîndu-ți că nu ! Eu nu te-am obișnuit să-mi primești cuvintele cu îndoială. Îngăduie-mi, Ioană, să-mi port — cel puțin față de tine — inima ca un pahar prin care vezi ! Cu cît mă îngreădești mai puțin, cu atît viața mea este mai mult a ta. Numai a ta ! Arde jericul în pahar, Ioană, nu-l stinge !

IOANA : Tu — Anton Pann — vatra mea aprinsă ! Dacă ai rămîne la mine, dacă te-aș simți totdeauna în preajmă, m-aș zdrobi de două ori pe cît mă zdrobesc, și am ieși noi la liman, într-un chip...

PANN : Cu sărăcia ?

IOANA : *(întărește din cap)*.

PANN : Cu sărăcia, da. Dar crezi tu, Ioană, că acel cîntec, spre care mă-n-

denn, poate să-nceapă așa stînd la masă ? Între patru pereți, focul n-are vînt. Între gratii — aripile sînt chiar și pentru păsări o povară ! Eu trebuie să mă ciocnesc de oameni, de lucruri, să-nfrunt valul și-nîmplarea !

IOANA : Și toată ființa asta din fața ta — nu-ți mai spune nimic ?

PANN : Te iubesc, Ioană. Simți cît de năîng și de gol sună acest cuvînt ? Nu te supăra, viața mea. În fața oricărei alte femei mi s-ar părea un cuvînt mare acest cuvînt : „te iubesc“. În fața ta, mi se pare gol. Năîng, stîns și gol. Nu, Ioana, eu nu te iubesc ! Căci noi sîntem una. Tu ai intrat în mine, tu ai devenit sîngele meu, ziua mea și noaptea, și străfundul ! Tu ești izvorul, aerul, lumina. Cum mai aștepți să te iubesc ?

IOANA *(îl îmbrățișează, îi cuprinde capul, îl sărută, își bagă mîna în părul lui, cu mînie dulce și cu pasiune nebună)* : Părul meu ciuf și destrăbălat ! Vino acasă !

PANN : Du-te numai, Ioană, că te ajung. *(îl cuprinde obrazii)*. Tu...

(O sărută.)

IOANA : Intră încet, cînd sosești, că fetița doarme. Să nu se trezească. *(Fuge.)*

Scena 3

Pann, apoi domnișoara Catinca Stînghe și Napoleon Furnică

(Pann se plîmbă.)

CATINCA *(îvindu-se din dreapta cu Napoleon Furnică)* : Cînd trec pe aici, pe sub Poarta Cetății, e o besnă — și mi-e o frică ! Nici nu îndrăznesc să privesc înapoi, parcă m-ar prinde cineva din urmă.

FURNICĂ : Cînd ești cu mine, ar trebui să te simți mai ocrotită.

CATINCA : Un necunoscut sub felinar — așteaptă pe cineva ?

PANN *(o privește cu umîre)* : Ce înîmplare ! Ce grațioasă înîmplare, pe-o simplă neașteptată cărare ! Ca două rime într-un vers — făpturile ni se-nîlniră. Ce ochi, ce vrajă și ce mers ! Îmi tace inima, se miră !

(Catinca și Furnică trec nedumeriți spre stînga.)

CATINCA : Parc-ar vorbi în stîhuri, dar ce vrea ?

PANN: Ești frumoasă — ce-aș mai vrea? Cat sub frunze — dau de-o stea!

FURNICĂ: Cam aiurit și transportat!

CATINCA: Într-adevăr, așa părea!

PANN: Cam transportat și aiurit — o rază albă m-a rănit!

FURNICĂ: Am să mă-ntorc, mi-aștepți răspunsul?

PANN: Tu ești alesul, tu ești unsul!

(Catinca și Furnică s-au depărtat, se opresc în întineric în ușa casei cu turmulețe.)

PANN *(pentru sine)*: După cuvîntul sfintei Vineri, are iambi în coapse frumoasa Catinca. Dar ochii? De-aș putea numai culoarea să le-o aflu!

(Catinca s-a depărtat de Furnică, intră în casă.)

FURNICĂ *(se-ntoarce, ajunge în drepțului Anton Pann)*: Îți sint dator o replică, necunoscute domn!

PANN: Eu o doresc rimată, sau nu ești amator?

FURNICĂ: Cum îndrăzniși?

PANN: Ah, nu vă supărați, sint inocența însăși!

FURNICĂ: După cuvînt, nu pari deloc!

PANN: Pentru niște ochi ca noaptea, ce n-aș îndrăzni!

FURNICĂ: Te-ai înșelat, căci ochii sint albaștri!

PANN: E tocmai ce doream a ști!

FURNICĂ: Încrucișezi — se pare — bine, spada!

PANN: O, nu, deloc. Evit balada!

FURNICĂ: Îmi ești dator o lămurire, totuși.

PANN: O lămurire? Dacă ții... Făceam, așa, un joc de stihuri — pentru mine, pentru Nimeni, sau, dacă vrei, pentru aști fluturi mii din preajma felinarelor! Le vezi — ființele de noapte, îmbătate de luminile târzii?... Ah, mă scuzați. Credeați cumva c-aș fi dispus să le-mprumut cui va pe ale mele? Am martori — frunze, arbori, stele — că versurile, de mă-ncearcă uneori vre-un dor, eu nu mi le comand la nici un croitor!

FURNICĂ: Aceasta-i o jîgnire! *(Amenințător.)* Cine ești dumneata?

PANN: Să nu ridice glasul, Domnul e rugat! Căci bine e chiar pentru dînsul să nu prea știe cine sint și cum, întîmplător aici sau poate într-a-dînsul. Iar dacă totuși poftă ar simți de vreo gilceavă, i-aș da sfatul norocul să-și încerce-n altă parte, la

alt ceas, cu altul, doritor și el de vreo ispravă!

FURNICĂ: Ce? Așa-mi vorbești? *(Se repede în Anton Pann.)*

(Pann era să cadă, dar se proptește, apoi s-apropie calm de Furnică. Furnică se dă încă o dată la el.)

PANN *(îi prinde însă brațele ceva mai jos, de mîini, și încet, dar irezistibil, îl silește să dea-n genunchi)*: Vezi, așa, nu altfel! Să crești ca un copac, numai întors! Cum sfatul de adineaoari nu l-ai primit, sint gata să-ți dau altul. Cine se iuțește, să bea oțet, să-i treacă! Și de n-ai altă treabă, fă-te martor!

FURNICĂ: Vom vedea!

PANN *(îl lasă)*: Haide, ridică-te și pleacă de-aici!

FURNICĂ *(pleacă bombănind)*.

PANN *(fluieră o melodie. S-aude apoi un pocnet de pistol. Tresare, își duce mîna la spate, se lasă încet pe-o bancă)*: M-a nimerit! *(Își reazimă fruntea de spatele băncii.)*

Scena 4

Pann, Paznicul de noapte

PAZNICUL *(vine grăbit și speriat)*: Herrgott, ce e? Ce s-a-ntîmplat? Am auzit un pocnet și am sărit.

PANN *(ridicînd fruntea)*: M-a atins între coaste.

PAZNICUL: Cum? Unde? Cine?

PANN: Nu întreba. Ajută-mi, rogu-te, să mă ridic!

PAZNICUL: Ți-ajut, ți-ajut. Să chem un doctor? Uite sînge! Curge sînge! *(Îl sprijină.)*

PANN *(sprijinit de Paznic, face încet pașii cît ține aleea în drepța)*.

PAZNICUL: La un doctor?

PANN: Nu! Acasă! O iei pe-aici — în sus...

TABLOUL 2

O odale la Anton Pann, sărăcăcioasă, mobilată sumar. Un ceas atîrnă de perete, mort, cu greutatele căzute pînă jos. La început, odaia goală, în întineric. S-aud bătăi în ușă. Nu răspunde nimeni. Paznicul și cu Anton Pann intră, cu un felinar.

Scena 1

Paznicul, Pann

PANN *(strigă)*: Ioana, aprinde lumina! Nu te speria! Sint eu!

PAZNICUL: Te poți sprijini de ceva, jupine Anton Pann?

PAZN : Este aici, chiar lângă ușa, o canapea. Lasă-mi brațul. Așa. Ioana, Ioana! Unde ești? De ce nu răs-punzi?

PAZNICUL (*deschide ușița felinarului și, cu o hîrtie ce ia foc din flacără, aprinde lumînarea din sfeșnicul de pe masă*):

PANN (*șade pe canapea*): Deschide, rogu-te, ușa ceea și vezi. Trebuie să fie dincolo Ioana. De ce tace? Să fi adormit? Fetița mea doarme și ea acolo.

PAZNICUL (*deschide ușa spre dreapta, se uită din prag*): Nu e nimeni. Pe canapea, nimeni. În pătuc, nimeni. Numai pățuri răvășite.

PANN : Nimeni? Nimeni? Ioana? Gabi? Fetița mea?

PAZNICUL (*s-a-ntors din ușă*): Ni-meni, Anton Pann. De unde le luăm?

PANN : Ioana mea ... Adineori... Nu este un ceas de cînd ne-am despăr-țit. Mi-a spus să intru-ncet, să nu trezesc fetița! Am o fetiță, Hans, de cinci ani — Gabi...

PAZNICUL (*întoarce felinarul prin odaie și ascultă în tăcerea nopții*): Nu s-aude nimic. Bătălie ceasului — în turn — departe.

PANN : Au fugit. Ioana a plecat și a luat și fetița.

PAZNICUL : Dacă a plecat, se-ntoarce iar!

PANN : Ioana? Nu! Nu se mai întoarce! Toate mi se aburesc, dar asta o văd limpede. De-acum voi fi singur, Hans!

PAZNICUL : Anton Pann, eu — eu nu sînt Hans, și nici măcar neamț nu mă descopăr. Eu sînt ceea ce graiul meu îți spune că sînt. Și nu-mai cîteodată mă schimb în paznic de noapte, cum dumneata te prefaci în privighetoare. Și umblu, cu pași grei, tîriș, prin cetate — parcă aș ducă în spate veacurile, și aud bu-hele strănutînd, și strig:

Hört ihr Leut' und lasst euch sagen
die Uhr hat elf geschlagen!

PANN (*cu spaimă stăpînită*): Stai pu-țîn! Stai, să mă adun! Cine ești dumneata? Hans, dumneata ești... moartea. Glasul parcă l-aș mai fi auzit! Stai, stai — uite că mă du-miresc. Ești... undeva... și nu te gă-sesc...

PAZNICUL : Nu te speria, Anton Pann, eu nu sînt moartea. Ni se-n-crucișează cărările și strig uneori pe sub bolțile cetății, așa cum totdea-una s-a strigat. Dar nu sînt ceea ce

ți se năzare. Sînt Paznicul de noap-te, atîta tot — și paznicul s-a întil-nit c-o privighetoare. Ceea ce e foarte firesc.

PANN : Da, e foarte firesc, Paznice de noapte! Misteriosule paznic — prieten al buhelor — ai venit? Te primesc. Spune-mi ce vrei? Vrei să mă duci?

PAZNICUL : Să te duc? Dimpotrivă! Avem alte griji, Anton Pann. În-a-înte de toate, trebuie să vedem ce s-a-ntimplat! Haide, întinde-te în pat. S-aduc un doctor?

PANN : Ajută-mi să mă culc în casa asta de om sărac. Casă-n trei pe-reți, și cu ușa prin pod. Și adu-mi un doctor.

(*Paznicul i-ajută. Pann se-ntinde pe pat.*)

PAZNICUL (*îi trage papucii și haina*): Cămașa e plină de sînge.

PANN : Moartea îmi scoate papucii și haina. Și eu o trimit după doctor.

PAZNICUL : Își face și ea slujba. Stîngace și fără-ndurare.

PANN : Ia o năframă din scrin și pune-mi-o pe rană. Unde-i Ioana? A plecat în noapte. Nu, n-a plecat. S-a ascuns. Trebuie să fie la coana Safta. Nu te supăra. Du-te, Moarte, peste drum la casa din față, bate la fereastră, spune-i că sînt rănit. Să poftască degrabă, să-și facă slujba la vatra ei.

PAZNICUL (*a luat o năframă din scrin, i-o pune pe rană*): Mă duc să văd. (*Iese.*)

Scena 2

Pann singur

PANN (*după un răstimp, strigă*): Ioană! (*Se ridică pe coate.*) Să vină Ioana! (*Se-ntinde iar.*) Ioană! Nu răspunde. M-a aruncat ca pe o zdreanță netrebnică. Așa mi-a spus : întră încet cînd sosești, că fetița doarme — să nu se trezească! Și cu dulce minie mi-a zis : păr ciuf și destrăbălat! Ce liniște se făcu. Se luptă lumînarea cu besna și nu s-aude nimic. Nici un sunet. Cum îmi vijîie urechile! Umblă sîngele prin uluci — grăbit și cit mai este. Mi se usucă ochii. Și ard. Mi-e frig. Și ceasul s-a oprit — i-atîrnă greul pînă-n fundul pămîntului. Singur sînt. Doborit și pustiit. Cel puțin cea-sul de-ar învia, să-mi ție de urit. (*Intră coana Safta.*)

Pann, coana Safta

COANA SAFTA: Am venit într-un suflet. Ce s-a întâmplat?

PANN: Cine e?

COANA SAFTA: Eu — coana Safta — cine-ar fi?

PANN: Nu te-am chemat. Am trimis după Ioana.

COANA SAFTA: Ioana nu-i la mine. Nici Gabi. Și-am venit eu.

PANN: Atunci unde sînt?

COANA SAFTA: Nu știu. Ce-a fost? Spune-mi, ce s-a-ntîmplat?

PANN: M-a rănit. Ți-oi spune altă dată. Las'.

COANA SAFTA: Cine?

PANN: El!

COANA SAFTA: Anton Pann, nu care cumva să te porți cu firea de a mai vorbi cu cineva despre toate astea... Iese vîlvă, și vrajbă. Și rămîi de ocară. Nici doctorului să nu-i destăinuî un cuvînt! Îți închipui — de primește vînt — orașul! Cum s-a întîmplat?

PANN: Ca într-un vis veni-ntîmplarea — așa, dintr-o nimica toată. Aștep-tam sub felinar, pe alee, lîngă Poartă. Să primesc vedere despre ei, atîta voiam. Cînd apărură — cum să ți-o spun? S-a făcut cumva că m-am simțit ca-n alt tărîm. Mi s-a părut că mă găsesc pe undeva în răsărit. La Ispahan, sau poate la Bagdad, la Teheran! Da, mai degrabă-n Ispahan, acolo am zăbovit cîndva un an întreg. Vezi, dumneata, acolo — precum îmi amintesc — e datina, de întîlnești prin tîrg, pe uliți, vreo femeie, frumoasă mai ales, se cere să nu treci mut pe lîngă ea, să-i spui ceva, un vers măgulitor sau vreun cuvînt care s-o-ncînte. Așa e datina. Bărbatul ce-o-nsoțește, chiar soțul ei de-ar fi, chemat e — tot prin datină — să mulțumească, trecătorului ce spune versul, cu un salut sau cel puțin cu un cuvînt de cuviință. Așa-i acolo, coană Safta, în răsărit, la Ispahan. La fel, și eu am dat în stihuri grai simțirii, vă-zindu-i pe cei doi.

COANA SAFTA: Îmi închipui ce-a urmat — din cele ce mi-ai spus. Vezi, Anton Pann, ce pați, cînd nepoftit te pui să muți, cu toate ale lui, răsăritul în apus!

PANN: Vezi, Anton Pann, ce pați, cînd, comandat, iubirea altora în versuri o rostești nemăsurat? (Pau-

ză.) Ioana unde-i? N-a lăsat vreo scrisoare? Caută puțin!

COANA SAFTA (se uită împrejur): Pe masă — sfeșnicul, și-atît. Nici pe măsuta din ungher nu e nimic. Vreo scrisoare? (Deschide un sertar.) Nici în lăcriță!

PANN: Nicăieri nimic. Cine știe din starea asta de mai scap! Voi fi legat de pat, culcat în friguri. Cum le voi mai da de urmă?

COANA SAFTA: Nu-ți fă griji. Nu mi se pare a fi decît o glumă totul.

PANN: Cumplit cît de puțin o cunoști pe Ioana!

COANA SAFTA: De asta-ți este? Las' pe mine!

PANN: Sînt bîntuit de griji. Făgăduiește-mi, coană Safta! Nu-i așa? N-ai să mă lași!

COANA SAFTA: Îți promit, dar și tu va trebui să-mi dai mai multă ascultare. Haide, urmează-mă, să ne gîndim împreună la lucruri mai serioase! Spuneai că pe alee ai dat grai unor simțiri. Se pare-atunci că versurile sînt gata. Ai mîntuit cîntecul?

PANN: Care versuri? Ce cîntec?

COANA SAFTA: Care versuri mai întreb?

PANN: A, uitasem! Versurile? Nu, coană Safta! Erau așa, cam scuturate la-ntîmplare. Celelalte dorm încă undeva, în cine știe ce străfunduri!

COANA SAFTA: Și eu nădăjduiam să le găsesc făcute, ferecate. Anton Pann, cîntecul — scoate-mi-l de unde doarme. Vreau să-l am, chiar acu!

PANN: Coană Safta, cînd și cum? — în starea-n care mă găsesc?

COANA SAFTA: Ține-ți firea. N-ai nimic. Glumește! Te-a zgîriat puțin și tu te-ai speriat! Te-a rănit? Cu ce?

PANN: Cu pistolul, coană Safta, sau crezi c-a fost politicoș?

COANA SAFTA: Ei, du-te, Anton Pann, fii serios. Noi nu sîntem de pe cînd povestile, ci mai de dincoace cu vreo două-trei zile.

PANN: Veî crede băgîndu-ți degetele-n rană? Poftim!

COANA SAFTA: Nu, nu! Nu pot să văd sînge. Nici măcar de pasăre! Știi ce? Fă stihurile, ca să uităm de răni!

PANN: Chiar acu? Ce te-a găsit? În pragul celor din urmă vămi? Cu glonte-nre coaste? Să mă transpun? Acu?

COANA SAFTA: Acu! Uite — vreau!

PANN : N-ai îndurare. Îmi vijie urechile. Nu pot. Începe să mă doară.
COANA SAFTA (*ii pipăie fruntea*): Ai friguri. Îți trece pînă dimineață. (*S-așază la masă, ia o hîrtie și creion.*) Anton Pann, începe cîntecul, și-ai să vezi că-ți vine inima la loc.

PANN (*cu voce stînsă*): Dă-mi, dă-mi hîrtia — scriu eu.

COANA SAFTA (*ii dă cele cerute și apropie, ținînd-o în mînă, lumînarea*).

PANN (*scrie*): „Cîntecul mut...”

.
.
.

COANA SAFTA : Spune-mi și mie ce scrii, s-aud și eu !

PANN : Cîntecul e foarte încet, e mut — nici eu nu-l prea aud. Îl vei citi cînd pleci. Parcă mi-ai ține lumînarea, coană Safta. Tremură ceara în mîinile reci. (*Scrie.*)

.
.
.

(*Îi dă hîrtia.*) Acum, lasă-mă, coană Safta, să dorm. Și să nu mă mai trezesc. (*Doarme.*)

COANA SAFTA (*s-apropie de el, îi ține lumînarea în față și-l observă cu atenție, speriată, apoi mai liniștită*): Mai răsufală ! A adormit băiatul maichii. N-a murit. Trăiește ! Doarme !

(*Suflă-n lumînare, iese.*)

TABLOUL 3

În aceeași odaie la Anton Pann, în lumină de zi, o lună mai tîrziu.

Scena 1

Pann, apoi coana Safta

(*Pann, singur, într-un fotoliu, slăbit, ține un carton în poală, din cînd în cînd scrie.*)

COANA SAFTA (*întrînd din stînga*): Bătrînii nu se mai miră de nimic, numai mie mi se dă această bucurie ! Cineva s-a sculat ! Fără sprîjin ? Singur — singurel ?

PANN : Tîrîș-tîrîș — mai cu opinteli, mai cu îndemnuri — cum se putu și-mi veni la îndemînă !

COANA SAFTA : Întîia oară, de patru săptămîni !

PANN (*tușeste*): Pe dinafară mă vindec, dar pe dinăuntru...

COANA SAFTA : Rana să se vindece, că tusea se va îmblînzi și ea. Și

atunci să te închini și să mulțumești.

PANN : Între acești pereți mai pocnesc cîteodată podelele — și se mai aud pași... pași lor... Dar n-am de ce să mă prind în ocolul meu... Cu gîndul mă port tot spre alt tărîm... Pentru cele din preajmă, am un ochi care vede totul și mîini care pipăie ; pentru tărîmul spre care mă port, am o rană deschisă în loc de ochi... Coană Safta, mi-e aproape teamă să mai întreb. Nici astăzi, nici o veste ?

COANA SAFTA : Ce vînt s-o aducă, Anton Pann ? Tot iscodim și cercețăm, de săptămîni, în fel și chip. Sînt încredințată acu că Ioana nu se ține nici prin Schei, nici prin cetate... Am fi primit noi vreun semn...

PANN : Să fi trecut munții ? Să se fi pierdut într-atît ? Să se fi dus la Tîrgoviște ? Dar acolo nu mai are pe nimeni !

COANA SAFTA : Multe pricep eu, Anton Pann, nu mă dumiresc însă cum poate o femeie să fie chiar așa ! Cine ar fi crezut că poartă-n ea asemenea cruzimi ?

PANN : Vrea să mă pedepsească, asta e ! Dacă ne-am fi despărțit măcar așa, ca să înțeleg și eu că acu ne despărțim ! Dar nu ! Parcă și-a ales-o într-adins, ca să nu înțeleg. Și plecînd a mai zis : intră încet cînd sosești, că fetița doarme, să nu se trezească ! A sărit la mine și m-a sărutat, și eu i-am cuprins obrazii și-am adunat-o toată în suflet...

COANA SAFTA : Vrea să te răpună ! Vrea să te vadă tîrîndu-te pînă dincolo de munți ! Îți știe slăbiciunile !

PANN : Cine să se tîrască ? Pînă unde și cum ? Mai sînt eu — aici ? N-am plecat ? Toate mi s-au dus — obrazii și puterea ! Ce-a mai rămas din mine aici ? Nimic ! Un glas, un pumn de pămînt și oarecare friguri seara și dimineața. Glasul și răcoarea ca de tărînă din mine, grămăjoara asta de friguri și tuse, toate astea împreună sînt eu, pușinul ce-a mai rămas din Anton Pann !

COANA SAFTA : Îți ard ochii, Anton Pann ! Să nu ne mai gîndim !

PANN : Să-nu-ne-mai gîndim !

COANA SAFTA : Nu mai pot să văd ceasul de perete — mort, cu greutatele căzute și cu rotițele și arătătoarele ca niște moaște într-o raclă... De unde să-ți vină îndemn de viață, dacă stă ? E stricat ?

PANN : Nu-i stricat. Dar cine să-l întoarce?

COANA SAFTA (se duce la ceas și ridică greutatea): Așa!

PANN : Îmi place să-l aud.

COANA SAFTA (ca să abată conversația): Știi că Napoleon și cu Catinca s-au luat? Chiar ieri am fost la nuntă.

PANN : Am să fac nuntă și eu, coană Safta!

COANA SAFTA : Nu, Anton Pann, nu te gîndi la asemenea tristeți! Tu nu vezi că-ți merge mai bine? Scoate-ți din cap gîndurile negre! Tu ai să trăiești!

PANN : Neapărat că am să trăiesc. Sau ți se părea că nu? Am să trăiesc — și am să fac a doua oară nuntă cu Ioana mea, cînd s-o-ntoarce! Acu vreau să lucrez! Vreau să-mi fac un nume. Și vei vedea atunci... Ioana are să vie!

COANA SAFTA : Casc ochii și rămîn cu ei deschiși a mirare! Vrei să-ți faci un nume? Cum adică?

PANN : Am să adun toate stihurile ce le-am scris. Fac cărți din ele.

COANA SAFTA : Mă bucur că începi iarăși să glumești. Ce stihuri vrei să aduni?

PANN : Dar nu glumesc deloc! Ce stihuri? Toate cîte prin mîna dumitale, timp de șase ani, au trecut în mîinile frumoaselor din Schei!

COANA SAFTA : Numai cît, asta nu se va prea putea. Ar însemna să ridici vîlul de pe atîtea taine, ceea ce nu se cuvine!

PANN : Nu se va putea? Nu se cuvine? De vorbe ca acestea eu nu mă împiedic nici cît de niște cărbuși pe caldarîm, oricît de firav aș fi! Cărțile sînt gata. Le caut doar niște titluri potrivite!

COANA SAFTA (îl pipăie pe frunte): Planurile multe — sărăcia omului și semn de friguri negre și seci! Nu stau împotriva, pune la teasc cîntecele ce lealalte, scoate cîntecele pentru Ioana, pentru Ioana ta, care-a ridicat punțile! Sau cîntecele de haiducie pentru Groza, dacă vrei. Sau chiar „Povestea vorbeii“, dar nu stihurile care au trecut de la mine în inimile cetății!

PANN : Toate le scot — dintr-o dată, în aceeași zi!

COANA SAFTA : Focul vieții mele! Cum crezi tu că o să ieși la lumină cu stihurile pentru care ai luat

plată? Au să se aprindă cărțile în mîinile tale, dacă vei arde tot așa — neînterupt și neogoiat!

PANN : Am luat plată?

COANA SAFTA : Neapărat că ai luat! Nu vei tăgădui!

PANN : Bine, să zicem că am luat!

COANA SAFTA : De ce să zicem, cînd este așa?

PANN : Cîntecele sînt ale mele, ceea ce e învederat ca lumina zilei. Curtezanii, pe-ale căror mîini au învățat și care s-au dus precum au venit, și-au făcut folos din ele după bunul lor plac. Ei și-au cules dobinda, din care eu nu m-am împărțat în nici un fel. Înseamnă oare toate acestea că mi se poate lua și dreptul de autor?! Ar fi o despoiere de necrezut. N-o să mă îndupleci că o asemenea rînduială scrîntită ar fi cu putință!

COANA SAFTA : De vreme ce se sprîjină pe învoială, nu e scrîntită. Dumneata ai făcut copii și alții ți i-au înfiat!

PANN : Despre așa ceva niciodată n-a fost vorba. Zădărnicia ce-o vorbești s-a și destrămat, căci un tată chiar atît de denaturat nu sînt. Eu mi-am pus copiii la dispoziție, pentru un anotimp sau două, să se joace o piesă de teatru cu ei. De-aici pînă la înstrăinare și adoptare din partea altora — mai va!

COANA SAFTA : Dar nu-ți dai seama? S-ar stîrni un scandal, că nu-l mai stingi cu șapte ploii de vară, cînd amatoarele de versuri vor descoperi că soții lor le-au amăgit!

PANN : N-are să fie. Se știe, de altfel, că muzele sînt lipsite de memorie. Ele descind pe pămînt de îndată ce se vîd mame și primesc nițel miros de scutece. Cît privește dezamăgirea de care ai pomenit, le urez ca asta să le fie singura și cea mai mare în viață!

(Bătăi la ușă, intră tipograful Ciurcu.)

Scena 2

Pann, coana Safta, Ciurcu

CIURCU : Bună ziua, domnule Anton Pann!

PANN : Tocmai la dumneata mă gîndeam, domnule Ciurcu!

CIURCU : Am primit scrisoarea dumitale, și iacă am venit să ne înțe-

legem. În mare, primesc. Rămîne să statornicim și amănuntele!

PANN : Așa cum îți scriam? Ești gata de a-mi tipări cărțile? În răstimp de un an?

CIURCU : Neapărat! Sînt totuși unele riscuri, domnule Anton Pann, nu trebuie să ni le ascundem. De aceea vom împărți cheltuielile de tipar și de hîrtie.

PANN : Și cîștigul?

CIURCU : La fel, desigur! Din cheltuieli plătești jumătate numai decît, după ieșirea în vileag.

PANN : Și cînd îmi curge cîștigul?

CIURCU : Pe măsură ce se vînd cărțile!

COANA SAFTA : Roțile învoielii sînt bine unse cu dohot, dar afacerea miroase prost — tot a dohot! Mai întii, ce-ți suride dumitale, domnule Ciurcu? Anton Pann acopere jumătate din cheltuieli — de unde și din care pungă? Și al doilea, aceeași întrebare: ce-ți suride, domnule Ciurcu, căci cărțile nu se vor vinde! Cine cumpără zicale și cine — stihuri?! Mai curînd mă vîd pe mine vînzînd covrigi decît pe Anton Pann vînzînd zicale!

PANN : Așa ar fi, coană Safta, dacă toată lumea ar spune covrigi și ar mîncea zicale ca dumneata! Și pe urmă, de unde știi dumneata că n-aș avea puteri să plătesc jumătatea cheltuielilor?!

COANA SAFTA : N-are, domnule Ciurcu, cum n-am eu frumusețe în obraji. Mă jur!

CIURCU : Nu e nevoie, coană Safta!

PANN : Vezi, domnule Ciurcu? Asta-i coana Safta! Nu vrea nicidecum să-mi fac și eu un nume! (*Tușește.*) Parcă mi-aș scrie numele — cu foc — pe pielea ei!

CIURCU : Las', Anton Pann, nu-ți mai sfărma pieptul! Uite mîna — cărțile dumitale se vor tipări!

COANA SAFTA : Vă sfătuiți, vă dați mîna, vă învoiți — dar cam uitați unele lucruri. Anton Pann s-o fi ales el sub zare, cum se știe, trecut și prin ciur și prin dîrmon, totuși el asta rămîne: cîntăreț de strană! S-a mai pomenit vreodată cîntăreț de strană care să scrie cîntece de amor și de haiducie?

PANN : Dar unde scrie, coană Safta, că un cîntăreț de strană trebuie să fie stîlp de biserică?

COANA SAFTA : Unde scrie? Întrebă-l pe protopopul Niculae! Mergeți împreună de-l întrebați. O să vedeți că lucrurile n-au să meargă tocmai așa de neted, cum v-ar plăcea. Mai am pe urmă și eu un cuvînt de spus, cel puțin miercurea și vinerea! (*Iese trîntînd ușa.*)

Scena 3

Pann, Ciurcu

PANN : Parcă i-am fript șerpi pe inimă!

CIURCU : De-aici are s-o țină ață pînă la protopopul!

PANN : Ușor n-are să fie, că o cunosc eu. Și mi-l știu eu și pe protopopul! Din pricina celui Niculae mi s-a făcut mie urît și de sfîntul Niculae — hramul bisericii! La așa păcat am căzut! Ei, să vedem ce iese! CIURCU : Să încheiem contractul, Anton Pann!

(S-așază la masă, ia o hîrtie și pana de gîscă de alături.)

PANN : Poftim, scrie!

CIURCU (*incepe a scrie*): Subsemnații, Anton Pann, poet, și Petroniu Ciurcu, proprietar de tiparniță și meșter tipograf... am hotărît și ne-am învoit... astăzi în ziua de Ispas în anul 1830, de la facerea lumii 7338...

PANN (*dă din cap, cufundat în gîndurile sale*): ...de la facerea lumii an 7338...

CORTINA

Un pridvor cu stâlpi de cărămidă în colțuri, cu stâlpi de lemn vechi printre. În stînga și în fund, grădina încă neînfrunzită, dar bătută cald de soare. În dreapta, perete și ușă spre o oadaie. Din stînga urcă niște trepte în pridvor. Pe stâlpi, viță de vie cu muguri mari, nedescăcuți. Anton Pann, slăbit de boală, în halat, într-un scaun larg, în fața unei mese flancate de două lavițe.

Scena 1

Pann, apoi poștașul Panțu

(Pann citește.)

PANȚU (*urcînd din stînga*): Între bună dimineața și bună ziua mă nimeresc totdeauna chiar pe la dumneata. Acu, dumneata primești răvașele cele multe, coana Safta mai rar!

PANN: Poate că într-o zi s-a rătăci o veste bună și prin curtea mea!

PANȚU (*îi dă un teanc de scrisori și-și pune pe masă servieta, s-așază la masă, amical*): Încuviințeți să mă odihnesc și eu puțin? De vrei să blestemi pe cineva, să-i urezi s-a-jungă poștaș în Schei!

PANN (*caută printre scrisori*): Caut printre scrisori. Nu-i nimic nici astăzi. În fiecare zi, aceeași așteptare. În fiecare zi, aceeași dezamăgire! Se împlinște aproape un an de atunci. Un an de cînd Ioana a plecat — și pînă acu nici un semn!

PANȚU: Ai nevoie de ceva, domnule Anton Pann?

PANN: Eu? Am, Panțule, am! Am nevoie de-o răsufare mai lungă, dar cine mi-o dă? Chiar și suspinele mele au devenit scurte, scurte de tot. Dumneata singur te abați în fiecare zi și întrebî de am nevoie de ceva. Uite, am: am nevoie de-un suspin lung. Lung — pînă la capătul pămîntului!

PANȚU: Nu te bucuri că ți-au apărut cărțile? Patru, în răstimp așa de scurt! Minunată carte „Povestea vorbeii“...

PANN: Am botezat-o așa după numele circumii... Oare ce mai face Nușca? Tot frumoasă?

PANȚU: Trec ades pe-acolo. Întrebă Nușca totdeauna cu grijă de dumneata. Ieri zicea: de cînd Anton Pann a căzut la pat, mi s-a-mbolnăvit și circiuma. Cînd i-am arătat cartea, s-a luminat și s-a tulburat. Apoi s-a adunat, spunînd că întîia oară în viață îi pare rău că nu știe să citească!

PANN: Ei — aș! Nușca? Nu știe să citească? Stai să mă adun și eu! Asta n-aș fi bănuț-o. Dar o prinde bine, ca o rochie de mireasă...

PANȚU: Cam așa o mîngîiai și eu. — Nu e nici o pagubă, Nușca! Știința de carte strică frumuseții. Slovele primite prin ochi se schimbă-n zbir-cituri pe față! — Nu-i așa? — mi-a răspuns ea, mulțumită că s-a ținut departe de atare păcate.

PANN: Analfabete sau nu, florile tot flori rămîn. Minunat lucru e viața!

PANȚU: Ca „Povestea vorbeii“.

PANN: Ca Nușca, Panțule! Eu îi făceam cîntece și ea nu știa decît să le asculte!

PANȚU: În schimb, cîntecele dumitale pot să le citească acum toate celelalte frumoase! Mare zarvă și vrajbă se stîrni în tot Brașovul, cînd soții se văzură dintr-o dată descoperiți și rușinați! Mi-a dat plăcere acest freamăt!

PANN: E ca „Povestea vorbeii“!

PANȚU: E ca viața, Anton Pann! (*Se ridică.*) Ei, se face tîrziu, va trebui să-mi mai văd de treburi! Ai nevoie de ceva, domnule Anton Pann?

PANN: Mai stai puțin! Ce te grăbești așa? Stai puțin să vezi și să te miri! Uite — scrisorile astea... Îmi scriu frumoasele din Schei... și-au descoperit cîntărețul, de unde pînă acu mă știau numai cîntăreț de strană! (*Se uită prin scrisori, calm.*) Cîteva rînduri de la doamna... Catinca Napoleon Furnică. I s-a făcut lumină, a aflat și ea cine este autorul versurilor pe care i le-a-nchinat logodnicul, astăzi soțul ei! Da, așa vin toate. Și acu caută un prilej să ceară scuze pentru purtarea soțului ei. Da, chiar așa scrie prea frumoasa Catinca! Mă-nduioșează! Dar ce folos, scumpul meu prieten, de toate astea?! (*Privește peste grădina.*) Încă o primăvară se vestește și eu nu mă pot bucura. Mișună gîngăniile prin vreascuri și sună albinele-n prisacă. Dar gîndul merge mai virtos spre larvele ursuze de pe sub pietre și din pămînt. Altădată, îmi aruncam și eu inima în acest foc și joc al primăverilor! Nepovestită rămîne sfișierea de cînd Ioana a plecat! Dacă aș ști cel puțin ce s-a-n-tîmplat atunci, în noaptea aceea! Dacă mi-ar fi lăsat un rînd! Dar nu, nimic! Dacă mi-ar fi dat vreun semn, pe urmă cel puțin, după o săptămînă, după o lună, după șase luni, după un an! Dar nu. Ea a

tăcut și se-ntărită mai departe să tacă. În fiecare noapte îmi visez fețița — împlinește Gabi șase ani acu! O văd arătându-se cu ochii mari și cu sprâncenele scrise! Vine totdeauna spre mine — tăticule, eu m-am întors! — Și de-acolo din prag — până la mine — crește! Se face tot mai mare, și când e lângă mine, nu mai e Gabi, ci Ioana! Și lângă Ioana apoi, când aplec ochii, s-arată iarăși mică — fețița. Parcă m-aș uita tot încă la Ioana, numai că întorc ocheanul. Și-n lupta amintirilor, mă dovedește fiecare! (Pauză.)

(Panțu dă din cap, tace. S-aude un pas greu, urcând treptele în stînga. Urcă ProtoPOPUL NICULAE.)

Scena 2

Pann, Panțu, ProtoPOPUL NICULAE

PROTOPOPUL NICULAE: Bună ziua, domnule Pann! Mi s-a spus că se urcă anevoios treptele astea la dumneata!

PANN (încearcă să se ridice): Anevoios e drumul cu sușuri, dar răuvoitorii pun vina pe treptele mele, Părinte NICULAE!

PROTOPOPUL NICULAE: Las', nu mai las'! Nu te osteni!

(Pann tușește, Panțu își ia servieta de pe masă, se retrage mai spre colț.)

PANN: Poftim, Părinte, luați loc. Vă rog să-l iertați pe domnul Panțu. El singur, poștașul nostru, mai trece pe-aici ca să-mi fie într-ajutor!

PROTOPOPUL NICULAE (a luat loc): Rămii, domnule Panțu, rămii... Țin chiar să fie cineva de față la cele ce avem de schimbat.

PANN: Trebuie să fie lucruri din cale afară, Părinte, de vreme ce aveți nevoie de martori!

PROTOPOPUL NICULAE: Uite, Anton Pann, pe drumurile anevoioase, despre care am scos împreună o vorbă adineaori, s-au întimplat lucruri ce ne-au fost de mare mirare!

PANN: Fiece drum își cere întimplările și se laudă cu ele! Bănuiesc că acelea la care vă gândiți ar putea să aibă vreo legătură cu mine. Fi-rește, întimplările din țara asta au totdeauna câte-un ciștig și în soarta mea.

PROTOPOPUL NICULAE: Ar fi s-o spunem, căci într-adevăr întimplările din țara asta au totdeauna și câte o legătură cu dumneata, când nu sînt în legătură cu haiducul Groza! V-ați luat la întrecere!

PANN: Și tocmai pe mine mă paște nenorocul de a nu mă fi întilnit niciodată cu Groza!

PROTOPOPUL NICULAE: Nu s-au sfîrșit zilele, și poate că ți se va da prilejul!

PANN: Totuși, nu prea bănuiesc înfruntarea ce mă pîndește!

PROTOPOPUL NICULAE: Să-ți ajut eu? N-o fac bucuros, dar n-am încotro. Biserica Sfîntul Niculae, la care te-ai tocmit cîntăreț, nu te-a mai văzut de-o vreme. Mi se pare că se-implinește anul.

PANN: Boala asta — care se-ntinde ca o cronică — Părinte NICULAE.

PROTOPOPUL NICULAE: Ne-am silit să înțelegem și-am fost cu foarte creștinească îngăduință. Epitropia a ținut seamă de această boală, cu toate că n-ar fi fost prin nimic îndatorată! Se spune că nenorocirea, care te seacă, ți-ar veni de la o întîmplare ce nu trebuia să întîlnească tocmai pe un cîntăreț de strană!

PANN: N-am nici o vină, așa mi s-a abătut!

PROTOPOPUL NICULAE: Nu ne prea-nțelegem la cuvinte.

PANN: Așa cum m-a întilnit pe mine, întîmplarea ar fi putut să dea față cu oricine, chiar și cu dumnea-voastră, Părinte NICULAE.

PROTOPOPUL NICULAE: Ba te rog, obrazul meu să nu-l prea aduci în dispută. Eu nu-mi rod coatele prin circiumi, nici nu întrețin cu snoave pe toți cască-gură prin iarmaroace. Și nu scriu stihuri de amor și nici cîntece de haiducie!

PANN: Asta ne mai trebuia, Părinte NICULAE, să scrieți și dumnea-voastră stihuri pentru haiducul Groza! Ar fi rămas de poveste biserica din Schei. E un mare noroc că de la dumnea-voastră nu așteaptă nimenea stihuri!

PROTOPOPUL NICULAE: Dar de la dumneata așteaptă?

PANN: Se face poate c-am fost născut pentru așa ceva!

PROTOPOPUL NICULAE: Vrei să zici că ești din spiță...

PANN: Se ține meteahna de mine ca umbra.

PROTOPOPUL NICULAE: Când omul are asemenea metehne din naștere, mai cată să și le ascundă!

PANN: Când umbli prin soare, se ivește și umbra. Și-atunci n-ai ce-i face!

PROTOPOPUL NICULAE: Anton Pann, uite-mi-te mai virtos în ochi!

te-nearcă, cu mîna pe inimă, nu te-ncearcă niciodată — rușinarea?

PANN: Dacă voiți, vă fac și această plăcere, Părinte Niculae, pun mîna pe inimă și mărturisesc că încă n-am mîncat din pomul acela...

PROTOPOPUL NICULAE: Din care pom mă amăgești că n-ai mîncat?

PANN: Din pomul acela care te face să te rușinezi de goliciunea în care te-ai născut!

PROTOPOPUL NICULAE: O aduci pe după deget cam tare de departe, foarte, Anton Pann! Din pomul acela a mîncat unul pentru toți, și de-a-tunci rușinea se ține de noi!

PANN (*calm*): De mine, nu. Eu nu prea știu ce-i rușinarea! Asupra mea, păcatul strămoșesc n-a trecut. Păcatul strămoșesc ocolește pe poeți. Noi poeții sintem scutiți! Pe noi poeții nu ne fericește soarta cu moștenirile, nu știu de ce m-ar ferici tocmai cu această moștenire la care nimenea nu ține!

PROTOPOPUL NICULAE: E treaba dumitale să crezi cum crezi. Eu n-am venit aici să-ți țin un logos. M-am înființat doar ca să prind știre de cum te mai miști și să te întreb cam ce gînduri ai după ce prin felul dumitale ai adus biserica în neplăcere?

PANN: Cînd mă voi îndrepta, am să-mi fac iarăși slujba din cuvînt în cuvînt, cum mi se cere! (*Tușește.*)

PROTOPOPUL NICULAE: Cînd te-ai îndrepta! Ei, Anton Pann, pe mine mă-ncearcă părerea că atunci ai să cînti prin stranele codrilor! Dumneata de o parte, haiducul Groza de alta! Și-o să schimbați glasurile, fără de-a mai ține seama de rînduială, după pofța inimilor și drese cu rădăcini de leac!

PANN: Încep să pricep! Îmi îngăduiți o întrebare, Părinte Niculae?

PROTOPOPUL NICULAE: Poftim!

PANN: Nu care cumva coana Safta a trecut pe la dumneavoastră?

PROTOPOPUL NICULAE: Coana Safta s-abate-n fiecă zi pe la noi. Dar ce are a face coana Safta cu treburile despre care vorbim?

PANN: Voiam numai să știu. Va să zică așa s-a închegat înțelesul venirii dumneavoastră aici. De-acu, cîntăreț prin stranele codrilor! Ce păcat că haiducul Groza nu-i de față, să vă audă, Părinte Niculae! Lesne e pentru dumneavoastră să luați cu epitropia asemenea hotărîri. Eu sint venit de aiurea, eu n-am nici un fel

de oase prin cimitirele Brașovului, prin urmare, nici sprijin nu pot avea, nici îngăduință!

PANȚU (*ar vrea să spună ceva, dar se reține*).

PANN: Cîntăreț prin stranele codrilor... Dacă asta-i hotărîrea epitropiei, nu-mi rămîne decît să mă supun. Cu toate că nu mă prea așteptam!

PANȚU (*intervine*): Mă iertați, Părinte Niculae, eu sint un Panțu oarecare, poștaș hărțuit de drumuri, care m-am învățat să cat la chipul dumneavoastră ca la chipul bisericii... După cele ce mi s-a dat s-aud, am rămas cam răsturnat și răvășit! E într-a-devăd de mirat, cum dumneavoastră ați putut, cu înfățișarea ce vă luminează, să luați sarcina de a aduce la cunoștință o atare hotărîre...

PANN: Nu-i nimic, Panțule! Cel puțin mă despart fără păreri de rău de lumea aceasta cu grădini atîtea și cu lumini, cu besnă și cu prăpăstii! E multă frumusețe aici și mult cutremur! Toate împrejurările se leagă împotriva mea, așa ca să nu-mi pară rău că mă despart. Mi se face ușoară plecarea — parcă m-ar lua cineva de subțiori și-aș prinde aripi.

PROTOPOPUL NICULAE (*devine dintr-o dată țeapăn*): Atîta aveam de spus. Bună ziua! (*Iese spre stînga.*)

Scena 3

Pann, poștașul Panțu

PANȚU: De necrezut, cum adică?

PANN: Cum adică? Așa cum vezi! Miroase protopopul a pămînt, ca strămoșul Adam. Toată viața lui, Adam a mirosit a pămînt. S-a-ndurat, ce-i drept, Dumnezeu de a suflat peste el și l-a stropit cu apă de flori, a fost însă degeaba! De necrezut, dar este așa!

PANȚU (*s-a apropiat, îi pune mîna pe umăr*): Eu nu te las!

PANN (*îl privește mulțumitor*): Făcu ce făcu, și lovitura căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate celelalte. Știi, Panțule, cine umblă prin țară cu alai mai mare decît împăratul?

PANȚU: Dacă mi-i spune...

PANN: Nenorocul, Panțule. El ține la obrazul lui — și nu umblă niciodată singur! (*S-aud în dreapta niște pași grei.*) Auzi? Vine!

PANȚU: Cine?

PANN: Alaiul împăratului... Bum-bum-bum!

Scena 4

Pann, Panțu, Ciurcu

CIURCU : Am intrat prin față. De aflam că stai în pridvor, veneam prin grădină. Ei, Anton Pann, mai bine, mai bine ?

PANN : Cum ai zis ? Mai bine ?

CIURCU : Ei, las', nu te speria ! Nu-mi vreau rău — mie, dar nici dumitale ! Trei din cărți au apărut în ianuarie și-a patra la începutul acestei luni. Mi se pare că am avut și oarecare învoială. Cum te-ai mai socotit cu jumătatea cheltuielilor de tipar ?

PANN : Să-mi mai dai o păsuire, domnule Ciurcu. Mi-a fost cu neputință să mă mișc. Cum era să fac rost de bani ?

CIURCU : Sînt prins și eu cu ușa din toate părțile, te rog să mă crezi. Pe urma cărților de poezie, eu n-am niciodată nici un ciștig. Le tipăresc ca un om ușuratic ce sînt, pentru frumusețea faptei și de dragul poezilor. Nu mă aștept la ciștig, dar nu înțeleg să culeg chiar pagubă !

PANN : Dacă nu mă înșel, cam așa vorbesc toți proprietarii de tiparnițe. Ei nu profită niciodată nimic. Ușuratici și nechibzuți, ei au numai pagubă. Totuși, din asemenea pierderi, ei izbutesc a-și clădi case în mijlocul cetății, sporind de la o zi la alta. Și ridică fruntea în văzul tuturor ! Totul numai din pierderi...

CIURCU : Ei, nu spun că nu ciștig. Dar ciștig cu „Visul Maicii Domnului“...

PANN : Asta o spui deoarece cu Maica Domnului nu ai contract... Dacă „Visul Maicii Domnului“ ar avea și un autor, i-ai spune că nu ciștigă nimic cu cartea și că averea toată îți vine numai din tipărirea anunțurilor de înmormîntare !

CIURCU : Prea rătăcim pe departe, Anton Pann. Să ne întoarcem la ale noastre. Vrei să plătești sau nu vrei ?

PANN : Eu aș vrea, dar nu pot !

CIURCU : Atunci sînt nevoit să pun sechestrul pe cărți. Eu sînt om de afaceri, din asta trăiesc, și ca un chibzuit ce sînt, îți dau sfatul să nu lași lucrurile prea slobode, c-ar putea să ajungă pînă unde nu trebuie. Și mie nu-mi place să mă tîrăsc prin judecăți.

PANN : Dă-mi mai bine o păsuire în loc de sfat !

CIURCU : Cînd am căzut la învoială, eram încredințat că haiducul Groza te-are-n grija lui. Astăzi, văd că închipuirea mi-a dat pînteni, și am sărit prea repede !

PANN : Haiducul Groza ? Crezi dumneata că haiducul are știre despre baladele și cîntecele ce i le-am făcut ?

CIURCU : Cum n-ar avea, cînd le știi pe dinafară toți copiii și toate fetele ! Ehe ! dacă aș fi eu haiducul Groza !

PANN : Dacă *dumneata* ai fi haiducul, mi-ai spune că ciștigi cu visurile mele mai mult decît cu „Visul Maicii Domnului“ și nu m-ai scoate dator unde nu sînt. Păcat că nu ești haiducul. Vezi, cînd am iscălit contractul, eu socoteam anii de la facerea lumii, dar dumneata îi numărai de la... afacerea lîmii. Asta-i deosebirea între un poet și un editor.

CIURCU : Vom rămîne totuși prieteni, Anton Pann. Ne-om judeca, dar fără supărare. S-auzim de bine !

(*Iese prin grădină.*)

Scena 5

Pann, poștașul Panțu

PANN : Mi se strînge inima, gîndindu-mă — oare acu cine mai vine ? N-apuc bine să răsufliu, și altă năpastă ! Atîta îmi rămăsese nedijmuit — cărțile și ce mai ghicești prin preajmă. Ai să vezi că omul va pune sechestrul și pe pătucul în care dormea Gabi. Ce prigoană și ce osîndă din toate părțile ! Urgia e mai mare decît păcatele ce trebuie să le ispășesc !

PANȚU : Am urmărit totul și n-am scos un cuvînt. Dar în sufletul meu, eu n-am tăcut. Anton Pann, vrei să vezi în mine un prieten ?

PANN : Ar fi poate mai potrivit să-ți pun *eu* întrebarea : Panțule, mai vrei să vezi în mine un prieten ?

PANȚU : Anton Pann, a sosit ceasul să mărturisesc despre mine. N-am vorbit încă nimănui despre cele ce-i afla, că-i primejdie !

PANN (*face ochii mari*) : Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a-ntîmplat ? Vorbește !

PANȚU : Ești gata să ascuți ?

PANN : Mai vine-o lovitură ? (*Cu încordare.*)

PANȚU : Va fi — cum să-ți-o spun ? O lovitură de necrezut ! Da, va fi ca o lovitură — ca o uimire —, va

fi o mare surpriză pentru dumneata, Anton Pann! Să te aștepți la orice. Va cădea un fulger aici lângă dumneata. Ține-ți bine inima în piept să nu sară, de spaimă sau de bucurie! Bate, Anton Pann, și inima mea, cu putere, ca niciodată, acum când îți fac mărturisire! Eu sînt haiducul Groza!

PANN (uluit): Nu. Ce vorbești? Mi s-a scurs din obraji și puținul sînge ce-l mai avui!

PANȚU: Eu sînt — eu sînt acela! În zile de lucru, poștaş împărțind răvașele; în zile de sărbătoare, haiducul Groza împărțind dreptățile! Nu-i așa că totul se potrivește?

PANN: Haiducul Groza?

PANȚU: În carne și oase!

PANN: Groza, stăm într-adevăr față în față?

PANȚU: Stăm! Ascultă, ți-aduci aminte de glasul acesta? — Așa, Moș Martine, acu să ne arăți unde s-a ascuns diavolul.

PANN: Glasul Ursarului de la „Po-vestea vorbeii“!

PANȚU: Îți mai aduci aminte de glasul acesta?

Hört ihr Leut' und lasst euch sagen,
die Uhr hat elf geschlagen!

PANN: Glasul Paznicului de noapte?

PANȚU: N-am fost niciodată departe unul de altul, Anton Pann!

PANN: Poștaş — haiduc — ursar — paznic de noapte!

PANȚU: Zece chipuri — și-o singură persoană! Cine ar fi bănuît, nu-i așa?

PANN: Stai să mă culeg, că m-ai îm-prăștiat. M-ai îm-prăștiat cît e valedelargă!

PANȚU: Și-acu, spune-mi, ce pot face pentru dumneata? Că eu pot orice!

PANN: Îmi face bucurie, așa, să mă uit la dumneata și să te văd!

PANȚU: Vreau să te ridic, Anton Pann. Vreau să te ridic din tînjeala în care te pierzi și te topești! Chel-tuielile pentru cărți, înșelăciunea lui Ciurcu, astea-ți fac griji? Sfînta simbrie de la biserică, slujba pierdută, astea te macină? Lasă-le-ncolo! Pe la răspîntii, eu pe mulți îi dezbrac de surtuc și de strălucire, pe dumneata te dezbrac numai de griji! Aici, în pridvorul acesta, sub poală de munte, deasupra cetății, e așa de frumos... Lipsește numai ceva... ar trebui să se audă prin preajmă glasul fetiței și-al Ioanei! Îmi iau însărcinarea să ți le caut și să ți le aduc!

PANN: Știi care-i mîhnirea cea mai grea?

PANȚU: Las', Anton Pann!

PANN: Îmi închipui că s-ar putea întimpla să mai trăiesc — iar peste zece ani, peste douăzeci de ani, cuttoreînd ținuturi și locuri, să trec odată întîmplător pe lângă Gabi, să trecem unul lângă celălalt și să nu ne cunoaștem... Ea să nu știe cine sînt eu, eu să nu știu cine e ea — și fiecare să-și vadă de drum, și-apoi să nu ne mai vedem niciodată! Îmi aduci pe Ioana și pe Gabi? Asta nu-i este cu puțință nici haiducului Groza! Poate că Ioana a murit, și fetiței cum să-i mai dau de urmă? Poți să aduci pe Ioana din moarte sau din alt tărîm?

PANȚU: Din alt tărîm — nu, dar din viață da!

PANN: Oricum, din viață sau din moarte, ar fi ca și din alt tărîm!

PANȚU: Prea te-a cutropit acest vuiet al deznădejdiei, Anton Pann!

PANN: Și totuși, o bucurie a năvălit, astăzi, aici, neașteptată, ca soarele acesta timpuriu, care într-o singură zi a umplut lumea de căldură! (Suride.) Ceea ce se petrece e ca un vis. Ca un vis pe pragul de a muri. Visez sau este aieuea?

PANȚU: Pipăie masa, pipăie-mi brațul! E vis? Sînt o nălucă?

PANN: Da, ești aieuea. Și vei fi mîine, poimîine, ani, zeci de ani încă de aci înainte! Dar eu voi înceta de a mai fi aieuea. Zilele mele sînt — citeva... Degetele de la amîndouă mîinile sînt prea multe ca să număr pe oasele lor aceste zile! Că te-ai înființat astăzi în acest pridvor, arătîndu-te cine ești, e ca un vis! Visul cu care voi trece dincolo!

PANȚU: Visul cu care vei ieși în soare!

PANN (privește peste grădină): Mișună gîngăniile prin vreascuri și sună albinele-n prisacă... S-a purces cam devreme iureșul la această răs-cruce dintre zi și noapte. (Se uită la o scrisoare ce-o ține în mînă.) Ascultă, Groza! Uite-o scrisoare de la prea frumoasa Catinca... Pentru ea am scris „Cîntecul mut“. A fost fericirea ei „Cîntecul mut“. M-am irosit eu de multe ori pentru fericirea altora, dar nu-mi pare rău. Cîntecul a adus bucurie unei făpturi însingurate, într-o seară, și poate aceasta va rămîne singura ei bucurie pentru toată viața. Și-acu, Catinca dorește să-i dau prilejul să-și ceară scuze pentru negliobia soțului ei! Vrei să-i

dăm prilejul? Eu sint Anton Pann, și n-aș fi Anton Pann, dacă nu i l-aș da!

PANȚU (*ezită*): Nu se prea potrivește cu socotelile mele... Îmi croisem și eu unele planuri. Dacă vrei, o facem însă și pe asta!

PANN: Ia hirtie și scrie!

PANȚU: Poftim, scrie dumneata, și-mi citești și mie ce-ai scris!

(*Ii întinde hirtia și pana.*)

PANN (*scrie*): „Doamnă,

În seara de 25 martie vă găsesc la balul mascat ce are loc în sala Sfatului. Ca să vă recunosc, veți purta trei dediței în mină. Eu voi fi îmbrăcat ca haiducul Groza.

Anton Pann.“

PANȚU: Îmi ceri neapărat să mă-nvoiesc și eu?

PANN: Haiducule Groza, să-mi aduci pentru cea seară costumul duminicilor!

Poștașe Panțu, să duci aceste rînduri doamnei Catinca! Haiducule Groza, poștașe Panțu, pentru acea seară am nevoie și de ajutoarele mele, de Bidu, de Cocorandu și de Spudercă! N-am mai ieșit din casă de cînd sint bolnav și n-aș vrea să ies numai în sicriu. Vreau să ies încă o dată — o dată cel puțin — altfel!

PANȚU: Iar Ioana?

PANN: Ioana? Ioana e dincolo de neguri, și fetița — fetița n-am s-o mai văd niciodată! Eu nu mai am din această viață decît un bal mascat! Uite, e soare astăzi, neașteptat, pe mine mă-ncearcă însă sudoarea și fiorii! Simt că mi s-au învințit buzele! Groza, tu ai venit? Știam eu că ai să vii odată! Are omul nevoie de o bucurie cînd trece dincolo!

PANȚU (*îi șterge fruntea de sudoare*): Acu, liniștește-te și dormi. (*Se îndepărtează spre stînga, ca să plece. Pann își dă puțin capul înapoi, pe-o pernă, dar rămîne cu ochii deschiși.*)

TABLOUL 2

Un salon în stilul epocii. Face parte dintr-o suită de camere. În stînga și dreapta, cite-o intrare. În stînga, spre colțul din fund, o ușă mare răspunde pieziș, printr-o trecere lungă, într-o sală unde se dansează. Are loc în sală un bal în costume diverse și cu felurite măști. La început, ușa spre sală, de sticlă albă netransparentă, e deschisă. Muzică în sală și multe perechi dansînd. Apoi muzica se curmă. Perechile încep să se plimbe, zgomot surd. Anton Pann, costumat ca haiduc și cu o jumătate de mască neagră peste ochi, năvălește din sală în salon, trăgînd după sine, de mină, pe

Nușca. Nușca, în costum de domnișoară, de asemenea cu o jumătate de mască, roșie, peste ochi.

Scena 1

Pann, Nușca

PANN (*gîfîind, obosit de dans, dar într-un fel de exaltare*): Vino dincoace, Nușca... Prea e multă mișcare și-nghesuială și praf în sală! Am să închid și ușile! (*Inchide cele două aripi ale ușii spre sală.*)

NUȘCA: Se face că m-ai cunoscut în învălmășeală, dar cum?

PANN: După mișcări, Nușca, după zvîcniri și legănare! Iată că vrînd-nevrînd trebuie să te privesc ca pe-o domnișoară din lumea mare! Îmbrăcată după moda cea mai nouă din capitala împărăției! Aproape că n-aș mai îndrăzni acum să-ți spun glume la ureche!

NUȘCA: Îmi vine bine costumul? Îți plac? (*S-așază pe canapea.*) Să stăm aici. N-am să te mai las să dansezi. Are să-ți strice!

PANN (*s-așază și el, puțin răgușit*): Decît s-o întind așa — om-neom, mai bine mă-ncredințez norocului într-o singură noapte! Încaltea, se hotărâște. Sau mă vindec, sau pier!

NUȘCA: Sau — sau! Asta-i vorba matală. Totuși, n-am să te mai las. Prea ai luat-o nebunește!

PANN: Ce grijulie te făcuși dintr-o dată, acum cînd stăm unul lîngă altul. Dar un an întreg, de cînd m-am îmbolnăvit și pînă astăzi, o singură dată măcar nu te-ai gîndit să vii să mă vezi!

NUȘCA: E adevărat, n-am venit. Dar mi-am avut eu motivele mele.

PANN: Ți-ai fi avut motivele, dar am să mă răzbum! Sint eu haiduc acum, Nușca?

NUȘCA: Ești!

PANN: Neapărat că sint! Află deci că miîne noapte trec pe la circiumă! Încui ușile pe dinăuntru și, după ce-oi fereca intrările, dau foc casei, să ardem împreună! Și am să tocmesc ursitele ceasului pentru a doua zi, să treacă Ursarul cu cimpoiul pe-acolo și cu ursul. Să caute ursul cu botul prin scrum, să caute unde sălășluiește sfîntul duh și unde s-a ascuns diavolul!

NUȘCA (*ride*): Ți-aduci aminte de întimplarea cu ursul? Să mă dezbrace — nu altceva!

PANN: I-a dat învăț Ursarul!

NUȘCA: Învăț și patimă!

PANN : ...după poftele Măriei Sale, ale haiducului!

NUȘCA : Asta de unde mi-o știi ?

PANN : Întrebi ca și cum tu ai fi dibuit-o chiar de-atunci !

NUȘCA : Chiar numai după bănuiala pandurilor nu m-am luat eu. Căci, vezi mata, la așa încrucișare de drumuri se-ntîmplă multe și se mai află câte ceva. Trec veștile din om în om. Mă miră numai cum ai aflat-o mata. Ești sigur c-a fost el ?

PANN : Ei, îmi am și eu iscoadele mele !

NUȘCA : Nu-mi spune așa, c-atunci îmi închipui că-ți pui iscoadele și unde nu trebuie — și mă faci să roșesc !

PANN (*îi prinde mina și o mîngîie*) : Nu mai roșește fata așa de repede la douăzeci și doi de ani ! Știi, Nușca, în toată zarea, cît o cuprinzi cu ochii din acest Turn al Sfatului, tu ești făptura cea mai minunată !

NUȘCA : După Ioana matale, firește !

PANN : După Ioana mea, firește !

NUȘCA : Numaidecît — după ? Vezi, așa-mi spui totdeauna. Pe urmă, te miri și te tîngui. Încă n-ai priceput că asta e pricina pentru care n-am venit pe la mata ! Am așteptat să-ți treacă mai întâi suferința aceasta, dorul, boala, Ioana ! Ioana e singura boală a matale !

PANN : Asta-i și părerea mea. Și știi cum o simt ? Ca un gol fără leac — cu șuier de vînt ! Am ars de multe ori și pentru alte făpturi, dobinda era însă totdeauna a Ioanei. Dăruindu-mă și cheltuindu-mă, aș fi voit parcă mai mult să-mi sting chinul, și urmarea era că încingeam pentru Ioana focul și mai mare ! Așa a fost totdeauna !

NUȘCA : Cînd Ioana s-a rupt de casă, de ce nu mi-ai dat vreun semn ? Poate că — avînd vreun drum pe sub munte — m-aș fi abătut și pe la mata !

PANN : Au amuțit în mine toate cuvintele, Nușca ! M-a acoperit muntele.

NUȘCA : Dumneata ai tăcut, Anton Pann, iar mie mi s-au tăiat toate drumurile. Așa a fost să fie — și tare-mi pare rău ! (*Muzica începe din nou, dar se aude numai vag, prin ușă.*)

PANN : Vrei să dansăm iar ?

NUȘCA : Nu mai ! A fost destul !

PANN : Ți-e grijă de pieptul meu ?

NUȘCA : Mi-e grijă !

PANN : Dacă mă vindec, vin la tine, Nușca, să-ncerc a uita ! Dacă mă prăpădesc...

NUȘCA : Dacă te vindeci — dacă te prăpădești — ce vorbe, Anton Pann !

PANN : Da, ce vorbe ! Ce vorbe de bal mascat !

NUȘCA : Mai bine ar fi să ardem împreună ! Să vie ursul a doua zi, să adulmece cu nările prin cenușă. Oh, Anton Pann, ce vorbe ! Mai bine ar fi să rîdem un pic !

(*Ușa mare s-a deschis, vine un necunoscut cu mască, face o reverență în fața Nușcâi.*)

NECUNOScutUL : Domnișoară...

(*Nușca se ridică și merge cu Necunoscutul în sală, unde cei doi se pierd dansînd. Pann a închis ușa spre sală, șade iar pe canapea, adîncit. Pe ușa din dreapta intră coana Safta, fără mască.*)

Scena 2

Pann, coana Safta

PANN : A, coană Safta ! Încotro așa grăbită ?

COANA SAFTA (*care o luase spre sală, îl privește întrebător*).

PANN : Nu mă recunoști, coană Safta ?

COANA SAFTA : Nu... nu știu...

PANN : Anton Pann !

COANA SAFTA (*stîngerită*) : Anton Pann ? Ce întîlnire ! La un bal mascat ? Te simți iarăși bine ? Cum se face că stai aci așa singurel ?

PANN : Uite, coană Safta, îmi fac și eu gînduri asupra vieții.

COANA SAFTA : Ca un om așezat ce-ai ajuns...

PANN : Și-n lipsă de altă meserie !

COANA SAFTA : Doarme fiecare cum își așterne !

PANN : Eu dorm bine, că nu mi-am așternut eu...

COANA SAFTA : Ți-o fi așternut sfînta Vineri...

PANN : Dacă vrei dumneata... Dar dimpreună cu sfîntul Nicolae ! Ori-cum, mă bucur că ne întîlnim. Vreau să ne împăcăm. Vreau să iert astăzi tuturor toate greșelile. Erai și dumneata pe listă. Acu, cînd... plec...

COANA SAFTA : Pleci din Brașov ?

PANN : Se pare că voi pleca. Din șapte în șapte ani m-apucă dorul de ducă !

COANA SAFTA : Măre, cum trece timpul ! Într-adevăr sînt șapte ani de cînd ai venit la Brașov ?

PANN : Și cite nu se-ntîmplă în șapte ani !

COANA SAFTA : De Ioana mai știi ceva ?

PANN : E-n țara unde vreau să plec și eu.

COANA SAFTA : Numai să nu vi se-ncrucizeze drumurile ! Dumneata să mergi într-acolo și ea să vie-ncoa !

PANN : S-ar chema atunci că șintem amîndoi vrăjiți.

COANA SAFTA : Tot de sfinta Vineri !

PANN : Dacă vrei dumneata !...

COANA SAFTA : Cum rămîne, Anton Pann, cu povestea aceea, care trebuia — ție — să-ți mistuie inima, iar pe mine să mă ducă la judecata de apoi ?

PANN : Povestea aceea ?... Se mai desfășoară povestea și acum. Inima mea e arsă. Cît despre partea ce te privește pe dumneata, nu e niciodată prea tîrziu...

COANA SAFTA : Ha — ha !

(Ride, o ia spre sală, deschide ușa, s-aude muzică, se văd perechile. Cînd coana Safta dă să treacă în sală, trei femei din cele două laturi ale trecerii îi opresc intrarea. În aceeași clipă, se ivesc Spudercă, Bidu și Cocorandu, care, mascați ca niște draci, rețin pe coana Safta cu furcile și o silesc să revină de-a-ndaratelelea în salon.)

Scena 3

Pann, coana Safta, Spudercă, Bidu, Cocorandu

COCORANDU (*începe ușa spre sală, cîntînd ritual*) : Ușile — ușile !

BIDU (*se face că înțeapă pe coana Safta cu furca*) : Înapoi, înapoi !

COANA SAFTA (*venind pas cu pas, de-a-ndaratelelea pînă-n mijlocul salomului*) : Veselia să nu vă fie a pagubă !

COCORANDU : Înapoi, înapoi ! La judecata de apoi !

BIDU : Ridic glas împotriva coanei Safta c-a ținut în robie pe sfîntul duh !

SPUDERCĂ : Și s-a pricopsit pe urma lui !

PANN (*privește calm*).

COANA SAFTA : Eu ? Eu am ținut pe sfîntul duh în robie ? Să mi se arate tipsiile cu greșelile ! Eu nu sînt vinovată cu nimic ! El a intrat argat la stăpîn !

BIDU : L-ai muncit fără simbrie și l-ai însemnat cu pecete de rob în spinare ! Șase ani în șir !

COCORANDU : Șase ani să ardă coana Safta în păcură !

COANA SAFTA : Mă iau de gînduri de cită nedreptate văd. Fac apel !

COCORANDU : Șase mii de ani să ardă coana Safta în păcură !

SPUDERCĂ : De șase ori șase mii de ani să ardă !

COANA SAFTA : Nu vă cătrăniți degeaba, că eu mă duc pînă la casa-ție !

SPUDERCĂ : La cea din urmă din vămile văzduhului, Anton Pann să-i rostească osînda !

COANA SAFTA : Înfricoșată icoană mi s-arată.

PANN : Totuși, eu n-am să judec în-cruntat. Mi-e silă de orice scîrțîit, și mai virtos n-am urechi s-aud scrîșnierea dinților. E drept, coana Safta a ținut în robie pe cineva... ba la urmă, l-a mai izgonit și din biserică ! Totuși, ... cineva e iertător !

(Se ridică, ia de pe masă o oală de pămînt cu floare și-o întinde coanei Safta.)

PANN : Iată, coană Safta, toate se uită pentru o singură faptă bună ! Așa gălesc eu cu cale. Mi se pare că ți-am rămas dator o floare !

COANA SAFTA (*se lumînează*) : Anton Pann !

PANN (*către cei trei*) : Cu floarea aceea deschidem coanei Safta intrare spre locul fericii, unde o așteaptă soarele de aur.

(Spudercă, Bidu, Cocorandu stau de-a stînga și de-a dreapta spre sală, fac o reverență.)

COCORANDU : Poftim, coană Safta, noi, cîinii din poarta raiului, îți urăm drum bun ! Hau-hau-hau !

COANA SAFTA (*trece cu floarea în mînă, în sală*) : Mulțumesc, mulțumesc.

Scena 4

Pann, Spudercă, Bidu, Cocorandu

PANN : Acu, să-mi năpîrliți ca șerpîi, Spudercă, Bidu și Cocorandu ! Aruncați-vă degrabă pieile de draci și așteptați alături, în odaie. Mai am nevoie de voi, de încă un joc !

SPUDERCĂ. BIDU, COCORANDU (*ies în dreapta*) : He- he-he ! Hi-hi-hi !

(Printr-un grup de dansatori din sală își face loc o doamnă necunoscută, cu o jumătate de mască neagră peste ochi, cu trei dedîței în mînă ; vine în salon, s-apropie de Anton Pann.)

Pann, Necunoscuta

NECUNOSCUȚA : Domnul Anton Pann ?

PANN : Doamna Catinca... ?

NECUNOSCUȚA (*îi face semn să-nchidă spre sală*).

PANN (*închide. S-așază pe canapea*) : E ora 13. Credeam că nu mai veniți !

NECUNOSCUȚA : La baluri sînt totdeauna cea din urmă.

PANN : Singură ?

NECUNOSCUȚA : Soțul meu a plecat. Nu e în oraș. Vom putea să stăm de vorbă, dacă nu chiar între patru ochi, cel puțin între două măști... (*Pauză scurtă*.) Domnule Anton Pann, aveam teamă de această clipă cînd trebuie să sparg depărtarea și tăcerea dintre noi... Pentru dumneata e poate mai ușor, căci, dacă nu te supără împrăștierea unei amintiri, dumneata ai găsit mai de mult un drum spre mine ... Am recunoscut în cartea dumitale versurile pe care soțul meu a binevoit a mi le trimite, cînd îmi era logodnic. „Cîntecul mut“ ! Cîte dezamăgiri încap între viață și un cîntec mut ! Versurile m-au fermecat sfîșietor atunci, și mă sfîșie cu vraja lor și astăzi — astăzi cînd știu ce s-a-ntîmplat, în ce împrejurări și din ce pricină ai acceptat rana fără de murmur. Țin să-ți mărturisesc că soțul meu însuși, care nu regretă niciodată nimic, se căiește totuși negrăit de cele ce s-au petrecut în acea noapte între el și dumneata !... Într-o zi, nu mă-ndoiesc, o să vă cunoașteți. Are să-și ceară scuze chiar el !

PANN : Sînt tulburat că vă pot vedea. Cele întîmplate cîndva, vă rog să mă credeți, nu și-au găsit loc în mine. Nici chiar în amintire ! Eu adun și păstrez în mine cîte-un cuvînt frumos, ce-l aud în treacăt, cîte-un petic de cer întezărit într-o noapte, sau cîte o aromă adusă de vînt de cine știe unde, niciodată însă asprimile ce-mi ațin drumurile. De altfel, o rană care răspunde într-un cîntec rămîne în viața noastră mai mult sub chipul unei bucurii decît al unei suferințe !

NECUNOSCUȚA : Cîntecul mut mie-mi vorbește, de-atunci, neînterrupt. Cum ai putut să faci acel cîntec să vorbească și totuși să rămînă mut ?

PANN : În ceasul cumplit de-atunci, s-a putut. S-a putut, căci sufletul meu

era rug și osîndit în același timp... Osîndit și rug !... A doua oară n-ar mai fi cu putință...

NECUNOSCUȚA : Ah, domnule Anton Pann, așa a fost ? Și eu am fost prilejul ? !

PANN : Să nu vă supărați, prea frumoasă doamnă... N-aș vrea să trezesc în dumneavoastră nici o dezamăgire, cred însă că am fost greșit înțeles... Desigur, dumneavoastră ați fost prilejul ! Vă văzusem de vreo două-trei ori, și mi-ați plăcut din cale afară. Totuși, arderea acelei nopți se datoră prăbușirii și părăsirii în care am căzut... În noaptea aceea mi-a fost dat — nu înțeleg nici eu cum s-au prăvălit peste inima mea, și din vrearea cui, întîmplările... În noaptea aceea mi-a fost dat să pierd ... totul !

NECUNOSCUȚA : A, da, știu ... știu ... Am auzit... Și crezi dumneata ... crezi dumneata ... că Ioana n-are să se mai întoarcă niciodată ?

PANN : Cum s-ar întoarce ? De unde și de ce ?

NECUNOSCUȚA : Ai iubit-o mult ?

PANN : Doamnă, să nu așteptați răspunsul... Ca să înțelegeți, ar trebui să lepădăm masca, și dac-aș lepăda-o, v-ați speria !

NECUNOSCUȚA : Cum ar fi totuși să faci încercarea de-a uita ? Trebuie să-ți salvezi... Da, să-ți salvezi lumina, viața... Oricare frumoasă ar fi încîntată să te întîmpine...

PANN : Oricare — ziceți ?

NECUNOSCUȚA : Da, oricare... Găsești poate că sînt prea îndrăzneată ? Da, oricare ar fi-ncîntată... Eu știu... fiindcă, uite, cu îngăduința dumitale ... chiar eu aș fi în stare ...

PANN : Să uit — cînd numai neuitarea, cînd neuitarea singură mă însuflețește ?

NECUNOSCUȚA : Nu pot înceta de a nădăjdui...

PANN : Credeți într-adevăr că există ființă în stare să-mi redea pe Ioana ?

NECUNOSCUȚA : Pe Ioana n-ar putea să-ți-o redea decît exaltarea dumitale !

PANN : Cît timp Ioana trăia, o adulmecam în aer și-n toate făpturile... Și-acum, stînd de vorbă cu dumneavoastră, ascunsă în dosul măștii, o simt parcă pe ea ! Totul e ea ! Numai ea !

NECUNOSCUȚA : Și totuși, vei uita... Să-ncrec ? Ar fi poate de ajuns să mă vezi fără mască !

PANN : Mă-ndatorați nespuse... Sînt negrăit de mișcat... Dar vă rog să

nu vă osteniți. Înțeleg, e aproape jignitor ce vă spun... Să mă iertați — așa sînt eu... Peste puțin, voi fi un simplu... și-apoi nici atît... Min-ciuna nu-mi mai înflorește... M-am dăruiat... Am îndrăgit patima... mi-a plăcut jocul... în străfund n-am cunoscut decît suferința... Gluma și risul meu au scînteiat cîte o clipă peste un adînc de tristețe... S-a întîmplat, nu arar, să-ncerc o aventură sau alta, stăpînit am fost totdeauna numai de suferința iubirii unice, care-mi devenea de neîndurat...

NECUNOSCUTA (*iși leapădă masca. Nu e Catinca, ci Ioana.*)

PANN : Ioana !!!

IOANA : Am venit. Am venit iar la tine, Anton Pann. M-a găsit Groza dincolo de munți și am venit. Și n-am să mai plec. Și ai să te ridici. Mi-a spus Groza totul. Nu mai am nevoie de nici o lămurire.

PANN : Ioana !! Ce bucurie !

IOANA : Liniștește-te acu !

PANN (*iși duce mîna la inimă, la piept*) : Nu — mai — pot, Ioana ! Ce bucurie ! Ar fi trebuit pentru noaptea asta să-mi fac rost de o inimă de fier, dar am venit fără apărare ! De bucuria aceasta cine mă apără ? (*Tușește, se-neacă.*)

IOANA (*îi ia masca*) : Eu ți-am adus-o, eu te apăr ! Te vei face iarăși bine. Ești încă tînăr ! Și sînt aici ! Lîngă tine. Am să înțeleg de-acum totul, totdeauna !

PANN (*de o paloare de mort*) : Ioana, parcă te-ai fi întors din alt tărîm... Ne despărțeau neguri... grele și groase... neguri prin care trecînd — un an lung... trebuie să le tot tai cu toiagul... Te-ai întors, Ioana ! Ioana... eu plec... mă duc cu marea bucurie... M-ajunge din urmă osteneala... O

sînt aici... la capul pîeptului... Slăbiciunea... mă topește... Mă-năbuș... Unde-î fetița ? Trăiește ?

IOANA : E acasă. Te așteaptă.

PANN : A crescut ? Cît e de mare ? Nu m-a uitat ? Vreau s-o mai văd o dată ! O singură dată ! Ioana — Ioana — ține-mă, mă sting... Vreau s-o mai văd o dată, numai o dată... Nu-mi închide pleoapele. Mi-e dor cumplit ...

(*Capul îi cade într-o parte. Muzica ce se auzea vag se curmă brusc.*)

IOANA : Nu, nu, Anton Pann ! Întoarce-te ! Nu așa ! Nu, nu ! Am venit. Te așteaptă Gabi — te așteaptă... Spunea că n-are să adoarmă pînă cînd vii...

(*Pann nu mai mișcă.*)

IOANA (*îl scutură, țipă*) : An-ton Pann ! Anton Pann !

(*Din dreapta vin speriați Panțu, Spudercă, Bidu, Cocorandu, în hainele lor de toate zilele.*)

Scena 6

Pann (mort), Ioana, Panțu, Spudercă, Bidu, Cocorandu

IOANA : Mort !

PANȚU (*dă trist din cap*) : A plecat !
BIDU : Spunea că are nevoie de noi, de încă un joc...

COCORANDU : ...și-am stat alături, să ne dea semn...

SPUDERCĂ : ... pentru încă un joc.

PANȚU : Îl ducem acasă pe umeri — vom trece în noapte prin cetate. El va ține ochii deschiși în sus, și va ști că mergem după drumul ro-bilor ...

IOANA (*plînge stins*).

PANȚU (*dă din cap*) : Anton Pann...

C O R T I N A

